

Hacettepe Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü

Seramik Anasanat Dalı

Seramik Sanat Dalı

KENT DOKUSUNDA PENCERENİN SERAMİK FORM VE YÜZEYLERDE YORUMU

Hatice Aybike AK

Sanatta Yüksek Lisans Eseri Çalışması Raporu

Ankara, 2013

KENT DOKUSUNDA PENCERENİN SERAMİK FORM VE YÜZEYLERDE YORUMU

Hatice Aybike AK

Hacettepe Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü

Seramik Anasanat Dalı

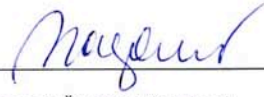
Seramik Sanat Dalı

Sanatta Yüksek Lisans Eseri Çalışması Raporu

Ankara, 2013

KABUL VE ONAY

Hatice Aybike AK tarafından hazırlanan "Kent Dokusunda Pencerenin Seramik Form ve Yüzeylerde Yorumu" başlıklı bu çalışma, 11/06/2013 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından Sanatta Yüksek Lisans Eseri Çalışması Raporu olarak kabul edilmiştir.

Prof. Nazan SÖNMEZ (Başkan)

Prof. Dr. Candan TERVIEL (Danışman)

Prof. Refa EMRALI

Doç. Emre FEYZOĞLU

Yrd. Doç. Hüseyin ÖZÇELİK

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

Prof. Dr. Türev BERKİ

Enstitü Müdürü

BİLDİRİM

Hazırladığım tezin/raporun tamamen kendi çalışmam olduğunu ve her alıntıya kaynak gösterdiğimi taahhüt eder, tezimin/raporumun kağıt ve elektronik kopyalarının Hacettepe Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü arşivlerinde aşağıda belirttiğim koşullarda saklanmasına izin verdiğimi onaylarım:

- Tezimin/Raporumun tamamı her yerden erişime açılabilir.
- Tezim/Raporum sadece Hacettepe Üniversitesi yerleşkelerinden erişime açılabilir.
- × Tezimin/Raporumun 2 yıl süreyle erişime açılmasını istemiyorum. Bu sürenin sonunda uzatma için başvuruda bulunmadığım takdirde, tezimin/raporumun tamamı her yerden erişime açılabilir.

11/06/2013

Hatice Aybike AK

TEŞEKKÜR

Çalışmam süresince bana her konuda yardımcı olan ve desteğini hiç esirgemeyen danışmanım sayın Prof. Dr. Candan Terviel'e, fikir ve önerileri ile bana yol gösteren değerli hocalarım sayın Prof. Nazan Sönmez ve sayın Yrd. Doç. Hüseyin Özçelik'e, bana tez sürecim boyunca her türlü destek ve yardımda bulunan sevgili arkadaşlarım Buğra Özer, Işıl Tüfekçi, Melda Genç, Şule Altay, Tuğba Özkan, Birkan Akça, Mahdiyeh Mahdizah, Aynaz Rad ve Ayla Eltutan' a, çok değerli dostlarım Ekin Akgün ve Burcu Aydoğmuş'a, bana her türlü teknik destekte bulunan sevgili amcam Hamdi Ak'a, bütün sıkışık dönemlerimde benim kurtarıcı meleklerim olan Atölye Kil' in sahipleri sevgili Oya Gülsöken ve Emsal Alaca'ya, daima yanımda olan ve bütün her konuda bana destek olan değerli hayat arkadaşım Melih Karakurt' a, benim diğer yarım sevgili annem Zuhal Ak'a ve benim her işime koşturan en büyük destekçim ve benim en değerli hocam olan sevgili babam Bilal Ak' a sonsuz teşekkür ederim.

ÖZET

AK, Hatice Aybike. *Seramik Form ve Yüzeylerde Kent Dokusu Araştırmaları*, Sanatta Yüksek Lisans Raporu, Ankara, 2013.

Kent Dokusu kavramı, ilk yapıların oluştuğu Neolitik Çağdan günümüze varlığını sürdürmektedir. İnsanların barınma ve sığınma içgüdüleri, onların çeşitli yapıları oluşturmalarına imkan vermiştir. Oluşturulan yapılar gelişen teknoloji ve imkanlar sayesinde her dönemde farklı özellikler göstermişlerdir. Kent dokusu kavramı incelendiğinde, içerik olarak çok geniş bir yelpazeye sahip olduğu görülür. Bu çalışmada ilk olarak kent ve kent dokusu hakkında bilgi verilmiş daha sonra da kent dokusunun en önemli öğelerinden biri olan yapıların, bir elemanı olan pencereler incelenmiştir. Pencereler, binaların vazgeçilmez öğeleridir. Pencerelerin bıraktığı izlenimler, seramik ile bütünleştirilerek yeniden yorumlanmıştır.

Anahtar Sözcükler

Kent Dokusu, Kent, Pencere, Seramik

ABSTRACT

AK, Hatice Aybike. *Seramik Form ve Yüzeylerde Kent Dokusu Araştırmaları*, Sanatta Yüksek Lisans Raporu, Ankara, 2013.

The concept of urban tissue existed, since the Neolithic Age which the first buildings have been composed. Because of the people's instinct of housing and shelter, this allowed them to create a variety of structures. With advanced technology and facilities, created structures showed different characteristics in each period. When the concept of the urban texture analysed, it can easily be seen that, a wide range of content have been included. In this thesis, first information is given about the city and the urban texture, than windows which are the important construction elements and the important part of the urban fabric, are examined. Windows are indispensable elements of buildings. Impressions which left by the windows, re-interpreted by integrating ceramics.

Key Words

Urban Texture, City, Window , Ceramic

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY	i
BİLDİRİM	ii
TEŞEKKÜR	iii
ÖZET	iv
ABSTRACT	v
İÇİNDEKİLER	vi
RESİM LİSTESİ	ix
FOTOĞRAF LİSTESİ	ix
GİRİŞ	1
1.BÖLÜM :KENT DOKUSU	3
1.1. Kent Kavramı ve Gelişimi.....	3
1.1.1 Kent Tarihçesi.....	4
1.1.1.1 Eski Çağlar.....	4
1.1.1.2 Klasik Çağlar.....	5
1.1.1.3 Orta Çağ.....	6
1.1.1.4 Yeni Çağ.....	7
1.1.1.5 Yakın Çağ.....	8
1.2. Kent Dokusu Kavramı	9
1.2.1 Kent Dokusunu Oluşturan Öğeler.....	10
1.2.1.1 Kent Dokusunda Yapı Öğesi.....	11
1.2.1.2 Yapı Elemanları.....	11
1.2.1.3 Yapı Elemanı Olarak Pencereleler.....	12

1.3 PENCERELER.....	12
1.3.1. Pencere Kavramı.....	12
1.3.2. Pencerelerin Tarihsel Gelişimi.....	14
2. BÖLÜM: SANATTA KENT DOKUSU	22
2.1. Plastik Sanatlarda Kent Dokusu Bağlamında Pencerenin Ele Alınışı ve Örnekler.....	22
2.1.1. Lucy GREEN.....	25
2.1.2. Daisy BRAND.....	26
2.1.3. Tom SUTTON.....	27
2.1.4. Francisco Pancho JIMENEZ.....	28
2.1.5. Nicola TRIPODI.....	29
2.1.6. Rowena BROWN.....	30
2.1.7. Alison RUTTON.....	31
2.1.8. Mary FISCHER.....	32
2.1.9. Füreyä KORAL.....	33
2.1.10. Hamiye ÇOLAKOĞLU.....	34
2.1.11. Ödül İŞİTMAN.....	35
2.1.12. Ufuk Tolga SAVAŞ.....	36
3. BÖLÜM: KENT DOKUSU OLUŞTURAN YAPILAR VE PENCERELERİN YORUMLANMASI.....	37
3.1. Seramik Form ve Yüzeylerde Pencere Uygulamaları.....	37
3.2. Uygulama 1.....	47
3.3. Uygulama 2.....	48
3.4. Uygulama 3.....	49
3.5. Uygulama 4.....	51
3.6. Uygulama 5.....	52
3.7. Uygulama 6.....	55

3.8. Uygulama 7.....	56
3.9. Uygulama 8.....	57
3.10. Uygulama 9.....	58
3.11. Uygulama 10.....	60
3.12. Uygulama 11.....	62
3.13. Uygulama 12.....	64
3.14. Uygulama 13.....	65
3.15. Uygulama 14.....	66
3.16. Uygulama 15.....	68
3.17. Uygulama 16.....	70
SONUÇ	72
KAYNAKÇA	75
ÖZGEÇMİŞ	78

RESİM LİSTESİ

Resim 1.1. Bazı ülkelerden kent dokusu görünümü örnekleri.....	10
---	----

FOTOĞRAF LİSTESİ

Fotoğraf 2.1. Inception Filmi'nin afişi.....	24
Fotoğraf 2.2. Lucy Green Uygulama.....	25
Fotoğraf2.3. Daisy Brand Uygulama.....	26
Fotoğraf 2.4. Tom Sutton Uygulama.....	27
Fotoğraf 2.5. Tom Sutton Uygulama.....	27
Fotoğraf 2.6. Francisco Pancho Jimenez Pano uygulama.....	28
Fotoğraf 2.7. Nicola Tripodi Uygulama.....	29
Fotoğraf 2.8. Rowena Brown Evler.....	30
Fotoğraf 2.9. Alison Rutton "Man made disasters".....	31
Fotoğraf 2.10. Mary Fischer evler.....	32
Fotoğraf 2.11. Füreya Koral, Seramik Form.....	33
Fotoğraf 2.12. Hamiye Çolakoğlu pencere temalı pano tasarımı.....	34
Fotoğraf 2.13. Ödül Işıtman, İsimsiz, Seramik Pano.....	35
Fotoğraf 2.14. Ödül Işıtman, İsimsiz, Seramik Pano.....	35
Fotoğraf 2.15. Ödül Işıtman, İsimsiz, Seramik Pano.....	35
Fotoğraf 2.16. Ödül Işıtman, İsimsiz, Seramik Pano detay.....	35
Fotoğraf 2.17. Ufuk Tolga Savaş'ın "Hapishane Penceresi" isimli çalışması....	36

Fotoğraf 3.1. Ulus'da bir pencere.....	38
Fotoğraf 3.2. Ulus'da bir pencere.....	39
Fotoğraf 3.3. Ulus'da bir pencere.....	39
Fotoğraf 3.4. Ulus'da bir pencere.....	40
Fotoğraf 3.5. Ulus'da bir pencere.....	41
Fotoğraf 3.6. Ulus'da bir pencere.....	42
Fotoğraf 3.7. Ankara Çıkrıkçılar Yokuşu'nda eski bir pencere.....	43
Fotoğraf 3.8. Ankara Çıkrıkçılar Yokuşu'nda eski bir pencere.....	44
Fotoğraf 3.9. Ankara Çıkrıkçılar Yokuşu'nda eski bir pencere.....	45
Fotoğraf 3.10. Ulus'da pencereler.....	46
Fotoğraf 3.11. Uygulama 1.....	47
Fotoğraf 3.12. Uygulama 2.....	48
Fotoğraf 3.13. Uygulama 3.....	50
Fotoğraf 3.14. Uygulama 4.....	51
Fotoğraf 3.15. Uygulama 5.....	53
Fotoğraf 3.16. Uygulama 5 detay.....	54
Fotoğraf 3.17. Uygulama 6.....	55
Fotoğraf 3.18. Uygulama 7.....	56
Fotoğraf 3.19. Uygulama 8.....	57
Fotoğraf 3.20. Ulus Fotoğraf.....	58
Fotoğraf 3.21. Ulus Fotoğraf (negatif).....	58
Fotoğraf 3.22. Uygulama 9.....	59
Fotoğraf 3.23. Ulus Fotoğraf.....	60
Fotoğraf 3.24. Ulus Fotoğraf (negatif).....	60
Fotoğraf 3.25. Uygulama 10	61
Fotoğraf 3.26. Uygulama 11.....	62
Fotoğraf 3.27. Uygulama 11 detay.....	63
Fotoğraf 3.28. Uygulama 12.....	64
Fotoğraf 3.29. Uygulama 13.....	65

Fotoğraf 3.30. Uygulama 13.....	65
Fotoğraf 3.31. Uygulama 14.....	66
Fotoğraf 3.32. Uygulama 14.....	67
Fotoğraf 3.33. Uygulama 14.....	67
Fotoğraf 3.34. Ankara Çıkırıçılar Yokuşunda Eski Bir Pencere.....	68
Fotoğraf 3.35. Uygulama 15.....	69
Fotoğraf 3.36. Uygulama 16.....	70
Fotoğraf 3.37. Uygulama 16 detay.....	71

GİRİŞ

Tarih boyunca insanlar, toplu biçimde yaşamak için yaşam alanları oluşturmuşlardır. Yaşam alanları günümüzde tarihe dair en önemli ipuçlarını oluşturmaktadırlar. Bütün bunlar göz önüne alındığında, kent dokusunun önemli bir yere sahip olduğunu söyleyebiliriz. Kent dokusuna genel bir bakış yapacak olursak; kelime anlamı olarak; kent, anayollar ve ikincil yollarla bölünmüş, oturma, çalışma, alım satım, işleyim, dinlenme yerlerini kapsayan bölümlerden, adacıklardan ve komşuluk birimlerinden oluşan toprak kullanım alanı anlamına gelmektedir.

Her mimari yapı, yakın çevresiyle etkileşim ve iletişim içerisindedir. Dolayısıyla kent dokusu içerisinde yer alan, mimari ölçekte ele alınmış her yapı, kent dokusundan etkilenir ve buna göre biçimlenir. Bu anlamda, mimari ölçekte ele alınan bütün yapılar, aslında kent dokusunun birer parçasıdır.

İnsan, ilk varoluşundan günümüze kadar bir sığınma ve barınma içgüdüsüne sahiptir. İlk olarak dış etkilerden korunmak için mağaralarda yaşamaya başlamış, daha sonrasında aletlerinin bulunması ve yerleşik hayata geçiş ile beraber önce evleri, daha sonra da kentleri oluşturmuştur. Kentlerin oluşmasında, o kentte yaşayan insanların maddi yaşamı; kentin iktisadi, siyasi yapısı, coğrafi konumu ve kent insanların üretim ilişkileri çok önemlidir ve kentin fiziki yapısını doğrudan biçimlendirir. Bütün bunlar göz önünde bulundurulduğunda, kentlerin toplumların kültür ve yaşayışlarını kent dokusuyla birlikte doğrudan resmettiğini söyleyebiliriz.

Her kent dokusunun kendine özgü bir kimliği vardır, insanın maddi ve düşünsel bütünlüğünü derinden etkiler. Nasıl bir yapısal forma sahip olursa olsun, kent dokusu insanı bir yanıyla etkiler. Uzun süre aynı kentte yaşıyorsa; insanın kültürel kimliğini bile değiştirebilir.

Kentsel yapının, sanatın yaratım sürecinde doğrudan rol aldığı görülür. Kuşkusuz kentlerin var oluş biçimi, içinde yaşayan sanatçıyı derinden etkilemektedir. Bütün bunlar göz önüne alındığında sanatçılar içlerinde yaşadıkları ortama kayıtsız kalamamışlardır ve kent dokusu birçok sanatçının eserlerine yansımıştır. Kentlerin sanatçıyı daha derinden etkilemesi ve kent dokusunun sanat üretim sürecine ve sanat ürünün özüne ve biçimine yansımaları kaçınılmazdır. Dolayısıyla sanat ürünü kentin fiziksel dokusunun estetik taşıyıcısı olur. Kısacası kent dokusu sanatçıya tarih boyunca ilham kaynağı olmuştur ve olmaya da devam etmektedir.

Kent dokusu sayısız unsurdan meydana gelmiştir. Bunlardan en ön plana çıkarılmasının yapılar ve yapıların da vazgeçilmez bağlaçlarının yapı elemanları olduğunu söyleyebiliriz. Yapı elemanlarından en önemli ve işlevsel olanın pencere olduğunu söyleyebiliriz. Pencerelerden kısaca bahsedilecek olunursa; pencereler mimari yapıların vazgeçilmez birer parçasıdır. Yapılara bir soluk kazandırmıştır pencereler. Yapıyı oluşturan mekanların birbiriyle ve tüm yapının dış mekanla bağlantısını pencereler sağlamaktadır. Plastik sanatlarda pencereler birçok sanatçı tarafından farklı anlamlar yüklenerek yeniden ele alınmış ve biçimlendirilmiştir.

Bu çalışma içerisinde kent dokusu önderliğinde bir yapı elemanı olan pencereler incelenecek ve yorumlanacaktır. Mimari bir öğenin sanata nasıl yansıdığı gösterilmesi bu çalışma kapsamında amaçlanmaktadır.

1. BÖLÜM

KENT DOKUSU

1.1. KENT KAVRAMI VE GELİŞİMİ

Kent, her türlü yerleşme birimi anlamına gelse de çoğu zaman belirli ölçütleri içererek büyük kasaba ya da şehrin karşılığı olarak da kullanılmaktadır. Yönetmelik örgüt birimi olarak nitelendirilen kentin karşılığı olarak Latince’de “Urbs” sözcüğü kullanılırken, bu kökten İngilizce’ye geçmiş olan “Urban” ve Fransızca “Urbain” sözcükleri, kent karakterinde olan yerleşmeleri tanımlayan niteleme sıfatı olarak kullanılmıştır. (Eczacıbaşı Sanat Ansiklopedisi-2, s.850) Amerikalı tarihçi, yazar Lewis Mumford’ın kent konusundaki görüşü şu şekildedir;

“ Kent insanın en büyük sanat yapıtıdır.”

Alman gazeteci, yazar Wolf Schneider’e göre ise;

“ Kent, insanın kendisi için yarattığı bir dünyadır.”

Kent kavramını soyut olarak tanımlayacak olursak; “Kent, kentsel yaşamı oluşturan, insan yapısı çevrenin, doğal çevreye egemen kılındığı bir ortamdır.” Bir başka tanımla ise kent, “Halkın büyük çoğunluğunun tarım dışında kalan işlerle uğraştığı, insanların oluşturduğu demografik, ekonomik ve sosyolojik bir yerleşme olarak da tanımlanabilir.” (Eczacıbaşı Sanat Ansiklopedisi-2,s.850)

Uluslararası istatistiklere bakıldığında, nüfusu on bini aşan yerleşmeler kent olarak gösterilir. Sosyolojik araştırmalarda ise nüfusu 20-50 bin kişi arasındaki yerleşmeler büyük kasabalar olarak adlandırılır. Nüfusu 50 binin üstündeki yerler kent tanımlamasına uyan özellikleri göstermektedir. 100 bin kişiden kalabalık yerleşmeler için ise büyük kent deyimini kullanılmaktadır. (Ana Britannica Genel Kültür Ansiklopedisi, s. 183)

1.1.1. KENT TARİHÇESİ

İnsanlar yaşamlarını sürdürdükleri ve içerisinde yaşadıkları mesken yerlerini düzenlemeye çok eski zamanlarda başlamışlardır. İlk insanın var oluşundan bu yana, yaşanan çevre bir çok dış faktör ve gelişimler sayesinde bir oluşum sürecine sürüklenmiştir. Neolitik Çağda başlayan yerleşim süreci günümüze kadar gelişerek devam etmiştir.

Milattan 2500-3000 yıl öncesine bakıldığında, Mısır Ehamları civarında işçi ve ustalar için kurulmuş olan Kahun gibi planlı yerleşimlerin olduğu görülmektedir ve bu durum planlı yerleşimlerin yıllar önce başladığını göstermektedir. Eski Yunan ve Roma'ya bakıldığında ise yine ş ehircilik hareketlerinin planlı bir şekilde oluşturulduğu açıkça görülmektedir. Milattan 475 yıl önce doğmuş olan Yunanlı ş ehirci Hippodamos; Pire, Rodos, Priene gibi kurduğu birçok planlı şehirlerle tanınmıştır. (YAVUZ, s. 4)

Görüldüğü üzere; eski çağlardan günümüze insanlar yaşadığı çevreyi, elinde var olan imkanlar doğrultusunda yaşanılır hale getirmeye ve düzenlemeye çalışmışlardır ve bu süreç bir çok tarih sahnesine tanıklık etmiştir.

1.1.1.1. ESKİ ÇAĞLAR

Eski çağlarda (MÖ 4000-200) ilk uygarlıklar ılıman iklim kuşağında yer alan büyük ırmak vadilerinde kurulmuştur. Nil Vadisi Mısır'ın, Dicle ve Fırat Vadisi Mezopotamya uygarlıklarının beşiği olmuş, Hint Uygarlığı ise Hindistan'ın İndus Vadisi'ne yerleşmiştir. En eski kültür bölgelerinden biri olan Mısır uygarlığının önemli kentleri Hierakonpolis, Memphis, Kahun, Teb ve Ambarna'dır. Sümer, Akad, Elam, Asur ve Babil Krallıklarının oluşturduğu Mezopotamya medeniyetine ait ş ehirler ise Ur, Uruk, Ninive ve Babil'dir. (Eczacıbaşı Sanat Ansiklopedisi-2, s.851)

Hindistan'da ise en eski kentler Mohenco-daro (M.Ö. 3000) ve Harappa kentleridir. Genellikle bir tanrıya adanan bu kentler bir tapınağın çevresinde

gelişmişlerdir. Çin'de de şehirler ırmak vadilerinde kurulmuştur. Anyang, Xindian, Yangshao ve Zhengzhou isimli kentlerin kuruluşunun Tunç Çağı'na dayandığından söz edilmektedir. (Eczacıbaşı Sanat Ansiklopedisi-2, s.852)

Tarihte ilk kentler Mezopotamya'daki köylerin gelişmesiyle ortaya çıkmıştır. Kente dönüştüğü bilinen ilk köy Eridu'dur. M.Ö. 5000'lerde kurulan bu köy M.Ö 3000'lerde kent haline gelmiştir. (Büyük Kültür Ansiklopedisi, s.2625)

İnsanlar çok eski çağlardan beri örgütlü biçimde bir arada yaşamışlardır. Bilinen en eski yerleşimlerinden biri Anadolu'da Konya'nın Çumra İlçesi yakınlarındaki Çatalhöyük'tür. Gene Anadolu'daki Hacılar, Çayönü, Filistin'deki Ceriko ve Yunanistan'daki Dimini en eski yerleşimler arasındadır. Ceyhun (Amuderya) ve Seyhun (Siriderya) Irmakları arasında kurulan Semerkant, Buhara, Taşkent gibi şehirler varlıklarını günümüze kadar sürdürmüşlerdir. (Ana Britannica Genel Kültür Ansiklopedisi, s. 184)

Sonuç olarak ilk uygarlıklar, ilk yerleşim yerlerinin temellerini atmış ve kent gelişim sürecini başlatmışlardır.

1.1.1.2. KLASİK ÇAĞLAR

M.Ö.200 - M.S.600 arasını kapsayan bu dönemde Yunan ve Roma uygarlıkları ön plana çıkmıştır. M.Ö 2000'den başlayarak Girit' de, Ege Adaları'nda ve Yunanistan'da kentlerin olduğu görülmektedir. Girit'teki Gurnia, Knossos, Yunanistan'daki Mykenai, Delphoi, Olympia, Korinthos ve Atina Yunan Uygarlığı'nın önemli kentleridir. Anadolu'ya bakılacak olunursa Miletos, Pergomon, Ephesos ve Didyma gibi koloni kentlerinin kurulduğu görülür.

Bu dönemdeki kentler mimari olarak incelendiğinde; önceleri pazar meydanı olarak yapılan ve daha sonra serbest konuşmaların yapıldığı Agora adı verilen kent meydanları, tiyatro yapıları, Odeon isimli salonlar, hazine daireleri,

kütüphaneler, güreş salonları, Stadionlar ve Akropolis gibi kutsal yapılar yer almaktaydı.

Romalılar ise dama tahtası sistemini benimseyerek buna en uygun olan düz arazileri seçmişlerdi. Karargah kentleri için de Castrum düzeni denilen kare biçimli bir plan uygulamışlardır. Roma kent planlamasında imparatorların görkemini vurgulayan ve onları temsil eden yapılar önem kazanmıştır. Roma kentlerinde ise su kemerleri, kemerli ve kubbeli yapılar gelişmiştir. Yunan Agoralarının yerine Forum'lar, çevresinde saray, tiyatro, Circus, hamam gibi kamu yapıları, tapınaklar ve anıtsal binalar da yapılmıştır. (Eczacıbaşı Sanat Ansiklopedisi-2, s.852) M.Ö. 753 yılında Etrüsk soyundan gelen Romulus ve Romus kardeşler Tiber Nehri kenarında bir şehir kurmak isterler. Ancak şehrin kurulması aşamasında iki kardeş arasında bir anlaşmazlık olur ve Romulus Romus'u öldürür. Bu yüzden Romulus yeni kenti tek başına kurar. Bu kent bugünkü Roma kentidir. (MEMİŞ, s.111) Roma'nın dışında da Kuzey Afrika'da, Mısır, Suriye ve Anadolu'da 326'sı önemli olmak üzere çok sayıda kent kurulmuştur. Aosta, Torino, Pompei, Strasbourg, Edirne, Bursa, Bonn, Viyana, Londra ve Kartaca bunlar arasında bulunmaktadır. (Eczacıbaşı Sanat Ansiklopedisi-2, s.852)

1.1.1.3. ORTA ÇAĞ (600-1500)

Bu çağda ortaya çıkan siyasal ve toplumsal değişiklikler kent planlamasını da etkilemiş ve yeni kurulan kentler için savunması kolay tepeler seçilmeye başlanmıştır. Derebeyler kendi şatoları için stratejik yerler seçerken, halk da bu şatoların çevresinde kendilerini güvende hissetmiştir.

Eski Roma kentlerinin devamı olan ve planlı bir şekilde kurulan şehirler; Floransa, Bologna, Torino, Como ve Londra'dır. Derebeylerin şatosu ya da kilise çevresinde kendiliğinden kurulan ve yavaş yavaş oluşan şehirler olarak Udine, Siena, San Gimignano, Venedik, Paris, Carcassonne, Mont St. Michel, Noerdlingen ve Moskova yer almaktadır. Genellikle 13 .yüzyıldan sonra planlı bir şekilde kurulan düzenli kentler olarak ise Meyenburg, Wittenberg,

Neubrandenburg, Aigus-Mortes ve Mont Pazier'den söz edilmektedir. Orta çağ şehirleri genel olarak birbirlerine benzemektedirler.

Orta çağ, daha önceki dönemlerde kullanılan Atrium'lu ev tipinin yerini, bahçesi arkada sıra ev tipinin aldığı ilk dönemdir. Bu evlerde arka bahçe imalat yeri, sokak tarafı satış yeri, üst kat ise oturma yeri olarak kullanılıyordu. Çağın başlangıcında savunmayı kolaylaştırdığı için düzensiz kent dokuları tercih ediliyor, dolambaçlı sokaklar savaşta düşmanın işini zorlaştırıyordu. Bu nedenle bazı eski kentlerin düzenli dokuları bile düzensiz hale getiriliyordu. Orta çağın kent planlama açısından görülen en başarılı yönünü "planlamasız kentler" adı verilebilecek olan bu organik kentlerin oluşturduğu söylenebilir. (Eczacıbaşı Sanat Ansiklopedisi-2,s.852,253)

1.1.1.4. YENİ ÇAĞ (Rönesans ve Barok Dönemi)

Yeni çağlar kent planlaması açısından 1500-1800 arası Rönesans ve Barok dönemi olarak kabul edilir. Rönesans Venedik tacirlerinin yolu üzerindeki önemli ve zengin bir ticaret merkezi olan Floransa'da doğmuştur. Bu dönemin ilk kuramcısı Alberti yıldız biçiminde ideal kent planları çizmiştir. Alberti'nin önerdiği planlar kar tanelerine benziyordu. Tepe kentleri için düzenlediği planlarda topografyaya uygun yollar düşünülmüştü. Çeşitli sanatçılar tarafından yüzlerce kent planı çizilmesine karşın Palmanova, Freudenstadt, Grammichele, Müllheim ve Mannheim gibi birkaçının dışında hiç birinin uygulanmaması kentlerin bu denli geometrik, simetrik, biçimci ve süslemeci planları kabul etmediğini kanıtlamaktadır.

Mimar D.Fontana Roma'nın kiliselerini ve kutsal yapılarını birbirine bağlamak için düz birer çizgi ile bunları birbirine bağlayan katlı bir yol şebekesi planlamış ve kesişme noktalarındaki meydanlara da birer dikilitaş yerleştirmeyi düşünmüştür. Michelangelo'nun Capitolino Meydanı kent planlama alanında önemli bir örnektir.

17. yüzyılda bilimsel gelişmeler ilerlerken, sanat alanında da bir karmaşıklık baş göstermiş, farklı öğeler farklı gereç ve tekniklerle birlikte kullanılmaya başlanmıştır. Bu döneme daha sonra Barok adı verilmiştir. Barok üslup İtalya'da doğmuş ancak en geniş ilgiyi Fransa'da görmüş ve giderek süslemenin amaç olduğu Rokoko' nun gelişmesine yol açmıştır. Bu üslupların kentlere yansımaları meydanlarla başlamıştır. Paris ve Londra' da tümü geometrik ve biçimsel, üç köşe, dört köşe ya da yuvarlak meydanlar yapılmıştır. Almanya'da ise 1715 yılında kurulmaya başlayan Karlsruhe kentinde, yarısı saray bahçesinde yarısı da kent tarafında bulunmak üzere tam 32 ışınsal yol düşünülmüştür ve bunların birleştiği merkez noktasına da saray yerleştirilmiştir. (Eczacıbaşı Sanat Ansiklopedisi-2, s.253)

1.1.1.5. YAKIN ÇAĞ

1791 yılında Washington'ın planı için görevlendirilen Fransız kent plancı L'Enfant, biçimsel sanatın etkilerinden kurtulamayarak, planında dama tahtası sistemine eklenen ışınsal yol şebekesine ve anıtsal eksenlere de yer vermiştir. Amerika'da kentler dama tahtası sistemine göre planlanırken, Avrupa'da gelişen endüstrileşmenin etkileri görülmeye başlanmıştır. Madrid'in ilk taşıt ve telefon şebekesini planlayan mühendis Soria Y MATA, 1882 yılında endüstrileşmenin getirdiği trafik ve tesisat sorunlarını çözmek üzere "doğrusal kent" önerisini ileri sürmüştür ve Madrid dolaylarında uygulamaya geçirmiştir (Eczacıbaşı Sanat Ansiklopedisi-2, s.853)

Endüstrileşmenin ilk geliştiği ülke olan İngiltere'nin başkenti Londra'da, Thames kıyılarının fabrikalarla dolması yüzünden oluşan kötü koşullardan dolayı, kent planlayıcısı Ebenezer Howard "bahçe kent" önerisini geliştirmiştir. 1903 yılında ise Raymond Unwin bahçe kent önerisinden esinlenerek, merkezden uzaklaşma düşüncesini temelinde bulunduran "uydu kent " kavramını ortaya çıkarmıştır. 1914'te ise Tony Garnier "Endüstri Kenti" adı ile ileri sürdüğü projesinde çalışma ve yaşama alanlarını birbirinden ayırarak, mevcut bir kenti

olduğu gibi bırakıp, buradan geçen bir eksen üzerinde yeni bir “doğrusal kent” kurmayı önermiştir. Kent planlamacıları, Nikolay Aleksandroviç Milyutin ve Le Corbusier ise endüstri kentinden yola çıkarak, doğrusal endüstri kentini önermişlerdir. 1918’de Eliel Saarinen “Organik Desantrilizasyon İlkesi” ile kentlerin doğa ile i içe olmasını ngren çevreci bir yaklaşımı ileri sürmüştür.

Henry Wright ve Clarence Stein 1926 yılında New York’ta Sunnyside Gardens yerleşmesi ile 1928’de New Jersey’de yapılan Radburn gerçekte komşuluk ilkesinin uygulandığı ilk örneklerdendir. J.J.Bushmell 1920’de ilk kez alışveriş merkezi, eğitim, denetim ve oyun birimi adıyla bir birimin işlevlerini tanımlamıştır. (Eczacıbaşı Sanat Ansiklopedisi-2,s.253,254)

Görüldüğü üzere ilerleyen zaman süresince kentler üzerinde değişik fikir ve uygulamalar ne sürülmüş, modern kentlerin temelleri atılmıştır.

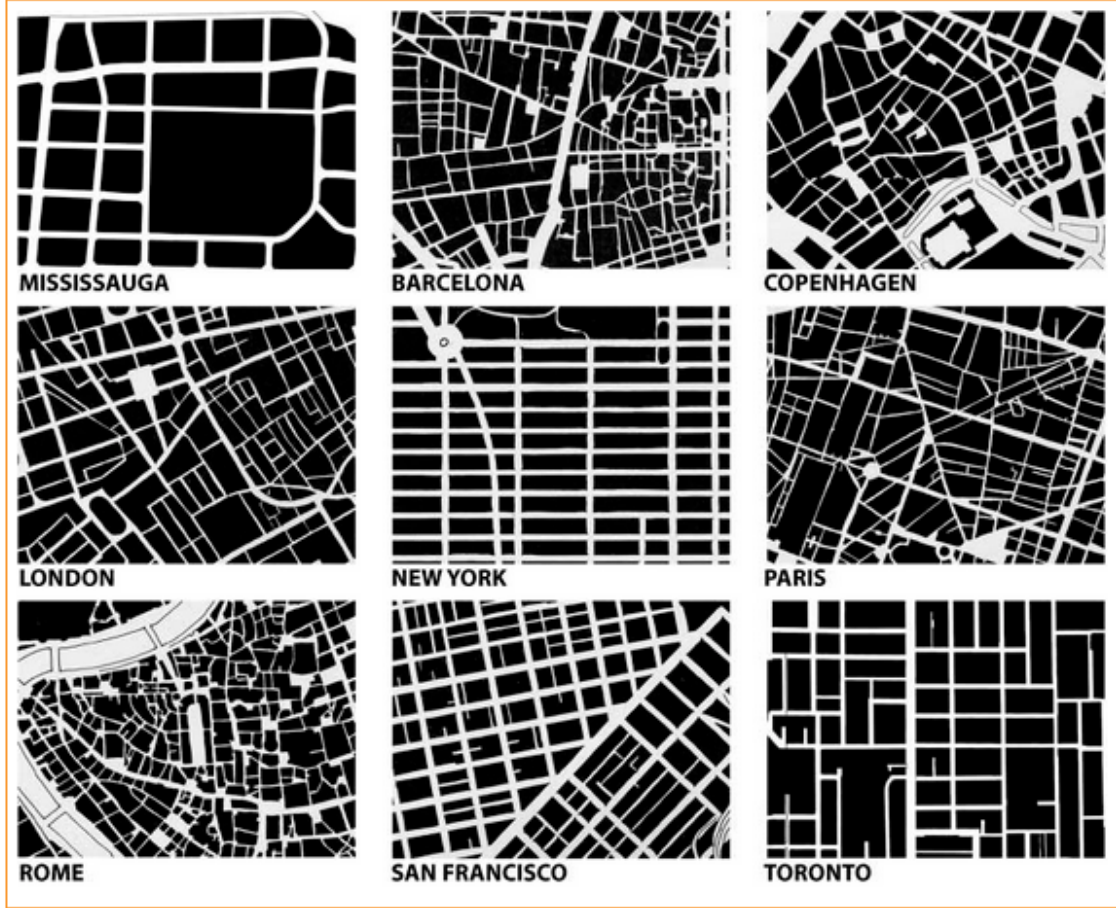
1.2. KENT DOKUSU KAVRAMI

Kent dokusu; şehirciliğin dış evre, işlevler, ekonomik, sosyal ve kültürel yönleri dışında ağırlıklı olarak fiziksel yönünü, yapı tiplerini , yaşam alanlarını, açık alanlarını, cephelerini ve sokak ve meydanlarını vurgulayan bir kavramdır. (http://en.wiktionary.org/wiki/urban_fabric)

Kentler, fiziki yapılanmış evre ve içinde barındırdıkları toplumsal ve kültürel evre ile bir bütün oluştururlar. Sürekli değişim ve gelişim içinde olan toplum ilişkileri, kentsel dokunun da yeniden tanımlanmasına, üretilmesine neden olur. Kent dokusunu oluşturan öğeler, buldukları sosyokültürel gereksinimleri karşılamak üzere ř ekillenmişlerdir. Ortaya çıkan farklı istemler farklı mekan olgularının oluşmasına neden olmuştur. Genel olarak kent dokusu kavramı üzerine yoğunlaşıldığında; geçmiş ile gelecek arasında bir köprü oluşturarak toplumsal kimlik olgusunu koruyan bir kavram bütünü ortaya çıkmaktadır.

1.2.1. KENT DOKUSUNU OLUŞTURAN ÖĞELER

Kent dokusunun genel içeriği kasaba ve şehirlerin fiziksel formlarıdır. (Resim 1)

Resim 1.1. Bazı ülkelerden kent dokusu görünümü örnekleri

(http://en.wiktionary.org/wiki/urban_fabric)

Genel olarak kent dokusu incelendiğinde bir çok öğeden oluştuğu görülmektedir. Kısacası kent dokusunu oluşturan öğelerin; binalar, yollar, hudutlar, mahalleler, semtler, kavşaklar, kent simgeleri, kamusal alanlar, köprüler, geçitler, meydanlar, açık alanlar, park ve bahçeler olduğunu söyleyebiliriz.

1.2.1.1 KENT DOKUSUNDA YAPI ÖĞESİ

İçinde yaşadığımız kentlerin en önemli fiziksel ögesi ve mimarının en önemli unsurlarından biri; binalar yani yapılardır. Yerleşmelerde ilk önce yapılar oluşturulmuş, öteki öğeler onları izlemiştir. Yapıların çeşitli işlevleri vardır. Bir yerleşmede en çok bulunan yapı türü konutlardır. Üretim, alışveriş, yönetim, sağlık, eğitim, ulaşım, savunma, eğlence, konaklama işlevli yapılar onu izlemektedir.

Tüm canlıların beslenme, barınma ve diğer doğal gereksinimlerini karşılamak için çeşitli yapı gereç ve yapım teknikleriyle oluşturulan yeryüzü, yeraltı ve sualtı tesisleri oluşturacak şekilde planlanmış olan yapıların genel özelliklerinden bahsedecek olursak;

-İstenilen amaca uygun olmalıdır.

-Yapı gereçleri yapım ve teknik özelliklerine uygun kullanılmalıdır.

-Dış etkilere dayanıklı olmalıdır. (<http://www.belgeler.com/blg/1jrt/yapi-elemanlari-ders-notlarii>)

Sonuç olarak; yaşam alanlarında ikamet edebilmek için insanlar yapılara ihtiyaç duymaktadır.

1.2.1.2. YAPI ELEMANLARI

Bir yapının bütünü içinde yer alan ve özel görevler üstlenen öğelerin bütününe yapı elemanları denmektedir. (<http://www.nedirnedemek.com/yapi-elemanı-nedir-yapı-elemanı-ne-demek>)

Yapı elemanları genel olarak, taşıyıcı yapı elemanları (kaba yapı) ve tamamlayıcı yapı elemanları (ince yapı) olarak iki gruba ayrılmaktadırlar. Taşıyıcı yapı elemanlarını kısaca; temeller, duvarlar, kolonlar, kirişler, lentolar, döşemeler, merdivenler, çatılar şeklinde sınıflandırabiliriz. Tamamlayıcı yani ince yapı elemanlarının ise; kapılar, pencereler, döşemeler, duvarlar, merdivenler,

çatı kaplamaları, su, nem, ses ve ısı yalıtımları, boya ve badanalar olduğunu söyleyebiliriz. (<http://www.belgeler.com/blg/1jrt/yapi-elemanlari-ders-notlarii>)

Bütün bunlar göz önünde bulundurulduğunda yapı elemanlarının, yapıların olmazsa olmaz tamamlayıcıları olduğu inkar edilemez.

1.2.2.3. YAPI ELEMANI OLARAK PENCERELER

Yapıyı oluşturan mekanların birbiriyle olan ve tüm yapının dış mekanla olan bağlantısı ve ilişkisi pencereler ile sağlanır. Pencereyi, hava ve ışığın geçiş işlevini gerçekleştiren, boşluğun kuruluşunu, korunmasını, yalıtılmasını ve denetlenmesini sağlayan yapı ögesi olarak tanımlayabiliriz.(Yapı 152, s.52)

Ünlü mimar Le Corbusier “Modern Mimarlık tarihi, pencerenin tarihidir.” yorumlaması ile pencerenin önemini vurgulamaktadır.(Yapı 152, s.52)

Yapılarda kullanılan malzeme ve yapım özellikleri açısından üretilen ilk yapı öğelerinin kapı ve pencere doğramaları olduğunu söyleyebiliriz.(Yapı 152, s.55)

1.3 PENCERELER

1.3.1 PENCERE KAVRAMI

Fiziksel olarak sınırlandırılmış yapı mekanlarının hava ve ışık almasını, dışarıyla görsel bağlantı kurmasını sağlayan duvar boşluğu biçimindeki yapı elemanlarına pencere denilmektedir. Pencereler, iç ve dış olmak üzere, her türlü mimari cephenin oluşumundaki temel işlevsel ve biçimsel öğelerden biridir. Yapının niteliği ve mimari özelliği ne olursa olsun, pencereler canlıların yaşaması için yapılan bütün yapılarda kesinlikle bulunmaktadır. Bir mekanda pencerenin temel işlevi; mekanın sağlıklı bir biçimde yaşanabilir olmasını sağlamak, gerekli hava ve doğal ışığı almasına yardımcı olmak şeklinde nitelendirilebilir. Gerektiği zamanda da pencere yalıtımlarının yapılması kullanım açısından önemlidir. Pencerenin diğer bir işlevi ise iç ve dış mekanlar arasındaki görsel bağlantıyı kurmaktır (Eczacıbaşı Sanat Ansiklopedisi-3, s. 1227)

Mimaride pencere, işlevsel gerekliliğinin yanı sıra, çağdaş mimarlıkta cephenin yaratılışında oynadığı önemli rol ve sağladığı esneklik ile beraber, geleneksel mimariye temel karakteri veren ve diğerlerinden ayrılmayı sağlayan en önemli ve belirli özelliklerden biri olarak karşımıza çıkmaktadır. Günümüzde genel görünüşte bir duvar boşluğunu çağrıştıran pencerelerin, insanoğlunun en erken yapı örneklerinde, kapı ve baca işlevlerini de gören ve çatıya açılmış bir delik olarak ortaya çıktığı bilinmektedir. Pencerenin yapıdaki asıl yerine bakıldığında, mekanların düşey sınırları üzerinde olduğu görülür. Mimarlıkta açıklıkların açılmasıyla ilgili tekniklerin gelişmesi ve değişmesi, birer duvar boşluğu olan pencere öğesinin biçimsel ve yapısal gelişimini de etkilemiştir. Özellikle bu konudaki gelişmenin mekan örtüleriyle değil, pencere ve kapı gibi aşılması göreceli olarak kolay boşlukların üzerinde olduğu kabul edilebilir. Bir duvar boşluğunun örtü elemanı, o yapıda kullanılan malzemeye, yapım tekniğinin gelişimine ve mimari yaklaşımına bağlı olarak biçimlenmektedir. Bunun yanı sıra, yapım teknikleri ve malzemenin biçimin belirlenmesindeki zorlayıcı etkilere karşın mimari yaklaşımın bu konudaki rolü göz ardı edilemez (Eczacıbaşı Sanat Ansiklopedisi-3, s. 1227)

Bir pencerenin oluşturulması yapı sistemi ve mimariden bağımsız olarak bazı temel sorunun çözümlenmesini gerektirmektedir. Bunlardan en önemlisi duvar boşluğunun kurulmasıdır. Aslında strüktürel bir sorun olmasına karşın mimari biçimlenme yaklaşımıyla bağlantılı olarak ortaya çıkmaktadır.

Tarihsel gelişme süreci içinde, pencere boşlukları çeşitli elemanlarla donatılmıştır. Boşluğun istenildiği zaman kapatılması için kullanılan ilk elemanlar basit kapaklardır. Bu tür bir kapağın yapılması doğal olarak bunu taşıyacak bir çerçeveyi gerekli kılmış ve kapılarda olduğu gibi kasa ve kanat sistemleri ortaya çıkmıştır. Türkçe'de "pencere" sözcüğü, hem duvar boşluğunu hem de bu kasa-kanat sistemini tanımlamaktadır. Yapılan kapak sisteminin kapandığı zaman ışık ve kısmen de havayı geçirmesi burada kullanılacak şeffaf malzeme gerekliliğini ortaya çıkarmıştır. Bu amaçla mumlanmış bez ya da yağlı kağıt gibi yarı şeffaf malzemelerin kullanıldığı bilinmektedir. Daha sonra camın bulunması ve yaygın biçimde üretimin sağlanması, yapı teknolojisinin gelişiminde bir devrim niteliğinde

olmuştur. Önceleri küçük ölçülerde üretilen cam malzeme geniş duvar boşluklarında ara birleştirici kayıtlarla birlikte kullanılmış ve bunun sonucunda eşsiz sanat ürünleri ortaya çıkmıştır. Avrupa ortaçağ mimarlığının büyük kurşun kayıtlı vitrayları ya da Anadolu Türk mimarlığındaki alçı kayıtlı revzenler (elvan pencere) bu konuda verilebilecek en özgün tarihsel biçimlenmelerdir. Farsça kökenli “revzen” sözcüğünün “pencere” anlamına gelmesine karşın günümüzde de hala bu tekniği belirtmek için kullanılması, bu tekniğin dışında pencerenin yapılamadığı dönemlerin bir anısıdır. (Eczacıbaşı Sanat Ansiklopedisi-3, s. 1228)

1.3.2 PENCERELERİN TARİHSEL GELİŞİMİ

Tarihsel gelişim sürecinde insanın barınma ihtiyacına cevap veren ilk barınak doğal mağaralardır. İnsanoğlu ilk zamanlarda barınmak için mağaranın deliklerini kullanmış ve giriş çıkışlarını buradan sağlamıştır, daha sonrasında ise kendi yaptığı ilkel barınaklar ve toprak altı evlerini kullanmıştır. Barınakların ve toprak altı evlerinin tepelerinde bırakılan bir delikle iç ve dış mekan ilişkisini sağlamıştır. Tepede bırakılan bu delik, ışık ve havanın sağlanması ve içeride yakılan ateş dumanının dışarı atılması gibi işlevleri de sağlamaktadır. Barınaklar, soğuk ve güvenlik açısından, olabildiğince içe dönük ve kapalı tutulmuştur. İklim şartlarının uygun olduğu yerlerde, özellikle Akdeniz kıyılarında başlayan medeniyetlerle beraber ilk bina ve böylece pencere örneklerine rastlıyoruz (Uluengin, 2000, s. 9).

Mısır lahitlerinde bulunan alçak kabartmalarda, saray ve ev tasvirlerinde küçük dikdörtgenlerden meydana gelmiş ve bir çerçeve ile çevrilmiş pencerelerin görülmesi, bize Mısır'da sivil mimaride pencereye yer verildiğini kanıtlamaktadır. Mısır'daki Karnak Tapınağı'nda bulunan boşluk yani pencereler, geçişi sağlamak için değil, sadece ışık ve hava sağlamak için yapılmıştır ve bu örneğin günümüze kadar gelen en eski pencere örneği olduğu söylenebilir. İnsanların boyunun çok üstünde olan bu pencereler “claustra” denilen taş kafeslerde kapatılmıştır (Uluengin, 2000, s. 9).

Mısır'da bulunan diğer bir önemli pencere örneğine, Teb Harabeleri'nde, Medinet-i Habu'da 3. Ramses Pavyonu'da rastlamak mümkündür. Duvar

bünyesinden dışarı çıkıntısı olan taş sövenin hiyerogliflerle süslü kenarları bulunan bu pencere, bina cephesinde çarpıcı bir görüntü sergiler.

Antik Yunan' a bakıldığında ise mabetlerin dış duvarlarının genel bir kural olarak sağır tutulmuş olmasından dolayı günümüze gelmiş pencere örneği Mısır'dakinden daha azdır. Atina'daki Erechtheion'un Missene Kapısı'nın iki yanında ve Pandaose Cella'sının cephedeki kolon aralarından binanın bu kısmına ışık vermeye yarayan, çerçevesiz, kasasız, doğrudan doğruya duvara açılmış olan üç pencere görülmektedir (Uluengin, 2000, s. 10).

Romalılar ise mabetlerini ve evlerini aydınlatmak için Yunanlılar' dan daha az pencere kullanmışlardır. Yerleşme ve süsleme açısından bakıldığında ise birçok sayıda Roma penceresinin olduğu bilinmektedir. Roma tapınakları da kural olarak penceresizdir fakat Prunes'teki Mabedi'ne ait pencereler, zarif silmeleri ile Greco-Romain stilinin karakterini taşıyan güzel örnekler teşkil eder. Romalılar ile ilgili bilinen en önemli bulgu ise onların ilk kez camı pencere boşluğunu korumak için kullanmalarıdır. Pompei ve Herculaneum'daki evlerde, yerden yükseklikleri çok fazla ve bir cephe elemanı olarak abartısız çok sayıda pencereye rastlanır (Uluengin, 2000, s. 10).

Ortaçağda Roma İmparatorluğu'nun yıkılmasından Gotik Mimarinin ortaya çıkışına kadar roman stil hüküm sürmektedir. Küçük ve dar olan bu devir pencerelerinin ilk örnekleri çok dar ve yuvarlak tepeli yarıklardan oluşmaktadır. Pencereler duvarın ortasında yer alırdı, içe ve dışa doğru şevli yapırlardı, daha sonrasında ise bu ş ev içeriye daha çok ışık alabilmek için olabildiğince dik yapılmış ve pencere dış duvara alınmıştır. Pencerelerde, büyük yüzeylerde cam üretemedikleri için cam kullanılmamıştır. Bu faktör korunma amacı ile birleştiğinde pencerelerin neden dar yapıldığı anlaşılmaktadır. Pencere boşlukları; taş, mermer, ağaç ve metalden claustra'larla örtülüyordu. Bazen de claustra araları küçük cam parçaları ile süsleniyordu. İtalya'da yedinci yüzyılda pencerelerin önüne mermer plakların konduğunu görülüyor. İşleme ve oymalarla hafifletilen plaklar, gotik devri mermer ş ebekelerine de temel teşkil etmektedir. Bu devrin daha gelişmiş pencere örneklerinde, iç içe yarım daire şeklinde kemerler ve yanlarında kademeli olarak içe çekilmiş yuvarlak söveler

görülmektedir. Pencerelelerin genel olarak orta bölmelerinde geniş açıklık, yan kısımlarında ise yalancı kör arkadlar bulunmaktadır. “Rozas” denilen yuvarlak pencerelelere ise ilk defa bu devirde rastlanmaktadır (Uluengin, 2000, s. 10).

Gotik Dönemin başlaması ile birlikte, mimari yeni bir görünüm kazanmıştır. Maddenin önemini kaybetmesi, taşı hem kitle hem de etki bakımından en aza indirmiştir. Maddenin inkar edilmesi, mekanın mistik etkisi ve orta çağda yapı kurallarının da değişmesiyle birlikte Gotik Mimari ortaya çıkmıştır. Hristiyanlık ile ilgili, dini inançların anlatımı pencerelelerde vitray kullanımı ile sağlanmıştır. Camın yerini tutan taş işçiliği bu dönemde değişiklikler göstermiş ve daha dekoratif aynı zamanda da karışık hale gelmiştir (Uluengin, 2000, s. 11).

Gotik Devirleri kendi içinde sınıflandıracak olursak; 13. yüzyılda Erken Gotik Dönemi başlamıştır ve bu devirde Gotik mimarının ilk devirlerinde görülen dar sivri kemerli grup halinde pencereleler yapılmıştır. Yine 13. yüzyıl içinde Geometrik Gotik Dönemi devam etmiş, duvarlar daha incelmış ve pencereleler büyümüştür. Pencere önlerine taş şebekelerin konması, grup pencerelelerinin bir kemer içinde toplanması gibi fikirler geliştirilmiştir. Taş şebekenin üst kısmında kalan üçgen kısmın çok ağır ve boş görünmesi; üç, dört yapraklı geometrik şekillerin oyularak hafifletilmesini sağlamıştır. Bu dönemin en güzel örnekleri Lincoln Katedrali’ndedir. 14. yüzyıla geçildiğinde ise Dekoratif Gotik Dönemi başlamış ve taş şebekenin taş yüzleri daha da daralmıştır. Açıklıklar dikeyde daha çok sayıda ışıklığa bölünmüş, üst kısım ise daha çok işlenerek alev biçimli (flamboyant) şekiller oluşturulmuştur. 15. yüzyılda Perpendiküler Gotik Dönemi ortaya çıkmış ve pencereleler yatay kayıtlara bölünmüştür. Tepeler ise sivri kemer veya dört merkezli basık kemerlerle çevrilmiştir. Pencereleler büyümüş, ışıklık sayısı giderek çoğalmıştır. Bu devirde “Rozas” yani gül pencerelelere de bol bol rastlanmaktadır.

Rönesans Dönemi’ne geçildiğinde ise bu dönem İtalya’da başlar. Roma harabelerine bakıldığında sanatın izleri devam etmektedir. Gotik Dönem, İtalya’da, kuzeyde olduğu kadar uç noktalara gitmemiş, klasik hatlara daha sadık kalmıştır. Rönesans ile beraber duvarın kitle etkisi yeniden değer kazanmıştır ve boşluklar küçülmüştür. Pencerelelerin önemi artarak, güçlenmiş

belli boyutlara inmiş ve mimari karakter kazanarak cephelerde ritmik bir dizi oluşturmaya başlamıştır. Cephelerdeki ritmik diziler her katta hem birbiri ile ilişkilendirilmiş hem de değişik bir ş ekilde çözümlenmiştir. Floransa'da pencereler arkadlı tip, arşitravlı tip, düzenli tip gibi tiplere ayrılıyordu. Bazılarında ise pencere önlerinde küçük bir balkon oluşturuluyordu. Bütün bu tiplerde görülen genel özellik, pencerelerin yatay ve düşey hatlarla bölünüşüydü. Fransız pencerelerine bakıldığında ise onlarda da aynı özellikler görülmüş ve pencereler, yatay ve düşey küçük parçalara bölünmüştür (Uluengin, 2000, s. 15).

16. yüzyıl ortalarından sonra giyotin pencereler kullanıma girmiştir. Giyotin pencerelerin Hollanda tarafından bulunduğu tahmin edilmektedir. Giyotin pencereler Hollanda ve Belçika'da ahşap veya taş bölmeli pencerelerin yerini almıştır. İngiltere'de ise 16. yüzyılda en önemli ilerleme pencere camı üretiminde olmuştur. Günümüze kadar katedrallerde ve önemli binalarda kullanılabilen cam, dokuma endüstrisinde ve gelişen sanat kollarında giderek daha fazla işçi çalışması, halkın durumunun daha iyiye gitmesi ve üretimin artması sonucunda birçok orta halli evde bile pencere camlarının görülmesini sağlamıştır.

İlk camlı pencereler kafes esasına dayanarak, kafes şeklindeki kurşun bir ağı n arasına konan cam parçaları ile oluşturuluyor ve açılmıyordu. Bu pencereler yatay bir açıklığın bir seri düşey taş kayıtlarla bölünmesiyle oluşuyordu. "Crown Glass" denilen bu camlar önce şişirilir, sonra bir ucu kesilerek diğer uçtan düz hale gelene kadar döndürülürdü. Ortaya çıkan diskten çevirme parçası kırılarak alınır ve cam kullanılmak üzere baklava şeklinde kesilip düzeltilirdi. Bu devirde evlerde bulunan pencereler henüz binanın bir parçası olarak görülmediği için değişen kiracılar tarafından bir evden bir diğerine taşınıyordu (Uluengin, 2000, s. 15).

İlk zamanlarda açılmayan pencereler daha sonradan demir çerçeveli ve menteşeli kanatların yapılması ile ortadan kalkmıştır. Kanatlı pencereler, 17. yy. sonlarına kadar kullanıldılar ama yatay ve düşey bölmeler ahşaptan yapılmaya başlanmıştı. 16. yy' da Hollanda ve çevresinde kullanılan giyotin pencere, 1680

yılında İngiltere’de kullanılmaya başlanmış ve süratle kanatlı pencerenin yerini almıştır. Kısa bir süre sonra ağırlıklar ve makaralar yardımıyla, çerçevenin düşey hareketi kolaylaşmaya başlamış ve kullanım alanının artmasında etkili olmuştur. İngiltere’de “Sash Window” veya “Yorkshire Sash” adı ile anılan dikey hatlı bu pencereler Rönesans plancılarına kendilerini kabullendirmişlerdir (Uluengin, 2000, s. 18).

Geç Rönesans plancılarının aşırı şekilci yorumları maniyerist akımın doğmasına neden olmuştur. Rönesans kurallarına ve belli bir stile uymayan bu akımın sonucunda, bir defaya mahsus garip pencereler yapılmıştır ve pencere dizaynındaki bu garip stil 16. yüzyıl ortalarının simgesi haline gelmiştir. 17. yüzyılda barok akıma geçişi hazırladığından dolayı maniyerizme “Proto Barok” denilmektedir.

Formda, renkte ve ışıkta zenginlik, ruhta heyecan olarak kendini gösteren, klasik sanatın sakinliğinin dışına taşan döneme kısaca Barok diyebiliriz. Rönesans’ta da olduğu gibi sanatta ve mimaride, barok dönemin de kaynağı İtalya’dır. Barok stilin zengin renkli formu ve ruhundaki heyecanı Avrupa’nın güneyindeki Latin Irklarda sempati uyandırmış, kuzeyde ise; Britanya, Kuzey Almanya, Hollanda ve İskandinavya’da çekingen ve isteksiz karşılanmıştır. Barok akımının en karakteristik özelliği eğri hattın serbest bir şekilde kullanılmasıdır. Genel olarak bütün duvar ve tavanlar konveksten konkava kadar yuvarlatılmış ve hareketli biçimlerle süslenmiştir. Zengin süslemelerin en fazla görüldüğü pencerelerde ise, açılmayan boşluklar içine heykeller yerleştirilerek sahte pencereler yapılmış, dev çift kolonlar, kırık alınlıklar ve burma sütunlar pencereleri süsleyen unsurlar olmuştur.

17. yüzyıl sonunda klasiğe yeniden ilgi duyulmaya başlanmış, eski Yunan ve Roma eserleri değer kazanarak taklit edilmeye başlanmıştır. ne var ki bütün bunlar pencerenin özüne yeni bir şey eklememiştir. 18. yy sonundan başlayarak camın pencerelerde kullanılması, her türlü yapıda yaygınlaşmış, 19. yy sonlarında Art Nouveau adıyla oluşan akım da sadece pencere bezemesinde etkili olabilmıştır.

20. yy, çağdaş bilim ve teknik gelişmeler, malzemelerin getirdiği olanaklar, (ahşap konstrüksiyon yerine betonarme karkasın uygulanması, betonun verdiği açıklık imkanı ile cephe genişliğinde pencerelerin yapılması) yeni bir ortam oluşmasına neden olmuş, modern mimari bir anlamda evrenselliğe ulaşarak, geleneksel yapım tekniklerine bir çizgi çekmiştir.

Avrupa'yı bir kenara bırakıp Anadolu Uygarlıklarından söz edecek olursak, Anadolu'da yani Önasya ve Mezopotamya mimarilerinde M.Ö. 5000 yıllarında Sümerler ve Akadlar'ın gelmesi ile uygarlığın başladığı söylenebilir. Sivil mimarinin daha çok önem kazandığı pek çok evin ve sarayın bulunduğu bilinmektedir. Saraylar çok geniş olmakla beraber, kalın ve sağır duvarlarla çevriliydi. Örnek olarak Sargon Sarayı 208 salon ve odayı kapsamasına karşın bu salonların hiçbirinde pencereye rastlanılmamıştır (Uluengin, 2000, s. 22).

Batı Anadolu'da erken çağlara tarihleyebileceğimiz tek pencere günümüze kadar gelen, Poliochni' de tunç çağına tarihlenen kale duvarında bulunan üstü taş lentolu atış mazgalı olabilecek biçimde bir pencere açıklığıdır. Mellaart, Anadolu, Hacılar'da M.Ö. 5500 dolaylarına tarihlenebilecek olan yerleşmede, dikdörtgen ş ekinde pencereler gözlemlenmiştir. Mersin'de ise M.Ö. 4500 yıllarına dayanan, geç kalkolitik yerleşmelerinin hisar duvarlarındaki kerpiç duvarlara açılmış, atış mazgalı olabilecekleri düşünülen eşit aralıklı pencerelere rastlanmıştır (Uluengin, 2000, s. 22).

M.Ö. 3000 dolaylarında Anadolu'ya gelen Etiler'den kalan Boğazköy'de meydana çıkmış olan Hitit buluntularında, tapınaklarda bulunan birçok pencerenin varlığı kanıtlanmış olmasına karşın evler için kanıtlar oldukça yetersizdir. Burada bulunan arkaik ev kalıntılarının çeşitli plan tipleri ve bu tiplerde gösterdiği özelliklere bugün bile Anadolu'da rastlanabilmektedir. Çeşitli yazıtlarda bulunan, Hititçe "luttai" sözcüğü ile belirlenen pencerelerden metinlerde sık sık bahsedilmekte ve luttai sözcüğü ile, tahtayı tarifleyen "gis" sözcüğünün bir arada kullanılması; pencerelerde kullanılan gerecin tahta olduğunu, tahta kapakların ya da geçirgen olmayan kanatların varlığını kanıtlamaktadır. Bu durum, Mısır ve Asur kabartmaları üzerindeki Hitit kalelerine ilişkin betimlemelerde, yatay olarak bölümlenmiş dikdörtgen kesitli pencerelerin

de gösterilmesiyle açıkça örneklenmiştir. Tüm betimlemelerde pencereler ya yapıların üst katlarında, ya da alt katta kapı yüksekliğinin üstünde gösterilmişlerdir. Hitit yazıları da bunu doğrular niteliktedir. Kuzeybatı Anadolu'da ise, Troya kazılarında hiçbir tabakada pencereyi yapıya rastlanmamıştır (Uluengin, 2000, s. 22, s. 23).

Anadolu'da Helenistik ve Roma çağlarına ait dönemlerde İyon ve Helenistik çağ mimarilerindeki yapı teknikleri, Anadolu'da aynen sürdürülmüştür. Roma'nın bir anlamda devamı sayılabilecek olan Bizans, mimari alanında da gelişmeler göstermiştir. Boşluk kuruluşunda kemerin kullanılışı, pencere boyutunu da etkilemiş, boşluk boyutunun büyümesi yanında, pencereler üst üste gelişen diziler şeklinde gruplanarak yüzey kuruluşunu da etkilemişlerdir. Anadolu Selçuklular'da kalın taş duvarların çevrelediği yapılarda en büyük görsel etkinlik taç kapılarda görülmüştür. Bundan yola çıkılarak, pencereler de taç kapı düzeninde düşünülmüş, boşluğunun üç katı kadar bezemeli bir niş içine alınarak taç pencere şeklinde yorumlanmıştır. Selçuklu medreselerine ve kervansaraylara bakıldığında pencerelerin yok denecek kadar az olduğu görülür. Kalın duvarlı, anıtsal yapılar olan kervansaraylarda, yüksek sağlam duvarlar üzerinde mazgal deliklerini andıran pencereler bulunmaktadır. Pencerelerin bu denli kapalı ve saklanmış olmaları savaşta kale olarak da kullanılmalarını sağlamıştır. Medreselerde ise dış yüzeye açılmış pencereler çok nadir görülmektedir. Avlulu tiplerde ise, hücre pencereleri avlu yönüne açılmıştır (Uluengin, 2000, s. 23).

Türk mimarisinde, iki sıra pencereyi duvar cephesi ilk olarak Efes'te İsa Bey Camisi'nde görülmüştür. Yapının iki kat pencereyi yüksek cephesi özellikle dikkat çekmektedir. İznik ve Bursa Camileri'nde görülen geometrik kapı ve pencere söveleri ise yine ilk defa İsa Bey Camisi'nde görülmüştür (Uluengin, 2000, s. 23).

Osmanlı döneminin erken dönemleri incelendiğinde ise; Osmanlı sanatının ilk devrinde tuğla çok kullanılan bir malzemeydi. Taş oldukça zor temin edildiğinden sadece Osmanlılar için önemli olan yapılar için kullanılıyordu. Cephelere oranla pencere yüzeylerinin az, pencere boyutlarının küçük ve

duvarların kalın olduğu görülmüştür. 14. ve 15. yy başlarında çok görülen, tuğla ve taş ile yapılan geometrik süslemelerin en yoğun olduğu yerler pencere alınlıklarıdır. 16. ve 19. yüzyıllar arasında Osmanlı Mimarlığı'nda mekan kuruluşu, kütle düzeni, birleşmeler, belirli ilkelere uymaya başlamış, II. Murat ve II. Bayezit zamanlarında yeterli birikim sağlanmış ve Mimar Sinan gibi önemli bir ustanın da geniş kapsamlı yaptığı uygulamalar ile 15 ve 16. yy mimarisine önemli bir nitelik kazandırılmıştır (Uluengin, 2000, s. 33).

Sonuç olarak tarihsel süreç incelendiğinde, pencereler gerek yapı gerek süsleme olarak birçok dönemde farklılık göstermiştir. Tarihi altyapı doğrultusunda, birçok medeniyette farklı örneklerle tarih sahnesinde boy gösteren pencereler, vazgeçilmez birer yapı elemanıdır.

2. BÖLÜM

SANATTA KENT DOKUSU

2.1. PLASTİK SANATLARDA KENT DOKUSU BAĞLAMINDA PENCERENİN ELE ALINIŞI VE ÖRNEKLER

Yaşam döngüsü içinde bireyler çevrelerine kayıtsız kalamamışlardır. Yaşamımızdaki vazgeçilmez ve yadsınamaz unsurlardan birisi de içerisinde yaşadığımız kentlerdir. İnsanlar, yüzyıllar boyunca topluluk halinde yerleşim birimleri oluşturarak yaşamışlardır. Bütün bunlar göz önüne alındığında sanatın yaratım sürecinde kent ve birey ilişkisinin varlığı inkar edilemez ve bu ilişkinin sanattaki üretim sürecine yansması vazgeçilmezdir.

Kent dokusu ve bu bağlamda incelediğimiz pencerelerin bıraktığı izlenimler sanat bağlamında birçok örnek teşkil eder. Edebiyat, sinema ve plastik sanatlarda birçok örneğe rastlamak mümkündür. Edebiyat alanında birçok yazı ve şiirde kent, kent dokusu ve pencere kavramlarına yer verilmiştir.

Ünlü şair Nazım Hikmet Ran'ın pencereler adlı şiirini bu konuda örnekleyebiliriz.

PENCERELER

Sabaha karşı mıydı bilmiyorum
 yoksa akşamüstü müydü
 belki de gece yarısı
 bilmiyorum
 girdi odama pencereler
 perdeli perdesiz
 ben basma perdeleri severim
 ama tül perdeler de vardı
 kara ustolar da
 ustoları çekip çekip bırakıyordum
 bir daha inmez oldu kimisi
 kimisi bir daha çıkamadı yukarı
 ve camları kırık pencereler
 elimi kestim
 kimi camsızdı büsbütün
 camsız pencereler içime dokunur
 camsız gözlükler gibi

Pencereler
 yağmur yağıyordu camlarınıza
 kızıl saçları kederli uzun
 ben alt dudağımda cıgaram

türkü söylüyordum içimden
yağmur sesini kendi sesimden çok severim

Pencereler
beşinci katta güneşli boşluğunuzda
bir deniz bir deniz mavi yüzük taşından
serçe parmağıma geçirdim usulcacık
üç kere öptüm ağlayarak
öpüp alınma koydum üç kere

Pencereler
çıktım kırmızı ve lenseli yataktan
çocuk burnumu dayadım terli camına pencerenin
oda sıcaktı ve genç anamın kokusu vardı odada
dışarda kar yağıyordu ben kızamık çıkarıyordum

Pencereler
sabaha karşı mıydı bilmiyorum
belki de gece yarısı
bilmiyorum
odamın içindeydi yıldızlar
ve gece kelebekleri gibi
çırpınıyorlardı camlarınızda
ben onlara dokunmaktan çekinerek
açtım sizi pencereler
salıverdim yıldızları geceye
aydınlık sınırsız hür geceye
yapma ayların geçtiği geceye
kurtlar duruyor ayın altında
hasta aç kurtlar
kurtlar duruyor önünde pencerenin
kadife perdeleri kapasam da sımsıkı
ordadırlar bilirim
gözetliyorlar beni

Pencereler
düştüm bir pencereden
bir güzele bakarken
dünya halime güldü
güzel dönüp bakmadı
belki farkında değildi

Pencereler
pencereler
kırk evin penceresi odama girdi
ben oturdum birinin içine
sarkıttım ayaklarımı bulutlara
bahtiyarım
diyebilirdim belki.

(<http://www.siirdostu.com/tr/nazim-hikmet-pencereler>)

Sinema alanında ise “Inception” yani “Başlangıç” adlı filmde kent ve kent dokusunun görsel bir şölen yaşattığı inkar edilemez . Filmin afişinde, aşağıda görüldüğü üzere kent dokusu kullanılmıştır.

Fotoğraf 2.1. Inception Filminin afişi

(<http://www.nolanfans.com/2009/12/21/2nd-inception-poster-revealed-via-mind-crime/>)

“Secret Window” yani “Gizli Pencere” isimli filmde ise mekan kurgusu içerisinde pencerelere derin bir anlam yüklenmiştir. Eski klasiklerden bir Alfred Hitchcock filmi olan “Rear Window” yani “Arka Pencere” de ise olay kurguları içinde pencere ön plana çıkarılmıştır. Bir Ferzan Özpetek filmi olan “La Finestra di Fronte” yani “Karşı Pencere” adlı filmde ise karşı pencerelerden gözlemlenen bir yaşam üzerine sorgulamalar yapılarak, pencerelerin yaşantımızdaki mahremiyet unsuruna eğilerek farklı bir yöne dikkat çekiliyor.

Görüldüğü üzere, kent dokusu ve pencere gibi öğelere, sanatsal bakış açısı ile birçok kavramsal anlam yüklenmiştir. Plastik sanatlarda ise birçok sanatçı pencereye çalışmalarında yer vermiştir.

2.1.1. Lucy GREEN

Sanatçı, heykellerinde tarih duygusunu uyandırmayı amaçlamıştır. Seramik çalışmaları, farklı evleri ve farklı hikayeleri temsil ediyor. “Eski pencerelerden yansıyan yeni ışık” adlı seramik sergisinde en son yaptığı işleri sergiliyor. Yapıtları ışık efekti ile bütünleşerek, insanlarda bir yaşanmışlık duygusu uyandırıyor. Onları, pencerelerden sızan ışıkla beraber içinde yaşananlar hakkında düşünmeye sevk ediyor. İşlerini talaş tozu ve kibrit başları ile birlikte fırınlayarak çamur üzerinde değişik doku ve efektler elde ediyor. Lucy’ nin tutkusu seramiktir. “Seramiğin organik doğasını ve ömür boyu öğrenecek bir şeyler olmasını seviyorum.” diyor. Üç boyutlu olarak çalışmayı seviyor. Çalışmalarında güç ve kırılma keşfediyor. Sanatçı; “ Seramikler kırılabilir; ama onlar oldukça güçlü.” diyerek seramiğe bakış açısını belirtiyor.

Fotoğraf 2.2. Lucy Green Uygulama

(<http://www.thebigidea.co.nz/node/28188>)

2.1.2. Daisy BRAND

Sanatçı, yirmi beş yıldır seramik ile uğraşiyor ve bu zaman onun hatıralarını ve deneyimlerini ortaya çıkarıyor. Brand uzun yıllar seramik tekniklerini öğrencilerine aktarmış ve çömlekçilikle uğraşmıştır. Kendi özel çalışmalarında ise; kendini daha iyi tanımlayacağını düşündüğü için heykelsi duvar rölyeflerine yer vermiştir. İşlerinde, manzara ve mimari izlenimleri kullanarak, yaşantısının geçtiği yapıların ruhunu yansıtır.

Fotoğraf 2.3. Daisy Brand Uygulama

(<http://www.chgs.umn.edu/museum/responses/brand/>)

2.1.3. Tom SUTTON

Tom 1964 yılında, çok iyi bir eğitmen eşliğinde çömlekçilik hayatına başlamıştır. Sanatçı, mimar olarak çalışırken, sanat alanında yüksek lisans yapmaya karar vermiş. Kore çömlekçiliği ve teknikleri üzerine çalışmalar yapmıştır. Genel olarak çömlekçilik üzerine çalışan sanatçının, pencereleri ile dikkat çeken, ev şeklinde formları da bulunmaktadır. (<http://greatlakesartworks.com/?p=170>)

Fotoğraf 2.4. ve Fotoğraf 2.5. Tom Sutton Uygulama

(http://www.hayclay.co.uk/detail.asp?department_id=3&category_id=15&product_id=559)

(http://www.hayclay.co.uk/detail.asp?department_id=3&category_id=15&product_id=558)

2.1.4. Francisco Pancho JIMENEZ

Amerikalı seramik sanatçısı düşündüren, tutkulu formları ile gizemli anlamlar iletmeyi sevmektedir. Organik formlarını, geometrik formlarla birleştirerek kendi sanatsal anlatımını oluşturur. Sanatçı, kili yaratıcılığı ortaya çıkaracak olan bir araç olarak görmektedir. Genel olarak mimari ve geometrik formlar kullanarak çalışmalarını gerçekleştirmektedir. (<http://www.jimenezart.com/index.html>)

Fotoğraf 2.6. Francisco Pancho Jimenez Pano Uygulama

Fotoğraf (<http://www.jimenezart.com/images/92.jpg>)

2.1.5. Nicola TRIPODI

İtalyan seramik sanatçısı mizahi anlatımını seramik uygulamalarına yansıtmıştır. Aşağıda görülen örnekte mimari bir yapıyı el olarak betimlemiş ve bir çok pencere oyuntusu ile forma yaşayan bir hava vermiştir.

Fotoğraf 2.7. Nicola Tripodi Uygulama

(<http://theskunkpot.com/index.php/handmade-clay-sculptures-by-nicola-tripodi/>)

2.1.6. Rowena BROWN

İngiliz seramik sanatçısı Rowena seramiğe 13 yaşında başlamıştır. Genel olarak ufak boyutlu seramik ev figürleri çalışmaktadır. Doğal afetlerde yıkıma uğramış evler ona esin kaynağı olmuştur. Ev figürünün özel ve korumacı, evrensel bir sembol olduğunu düşünmektedir. Sanatçı raku tekniği ile çalışmalarını sürdürmektedir. Raku tekniği sanatçı için çok önemlidir. Rakudan çıkan her parçanın bir benzerinin daha olmadığını belirtmektedir. (<http://vimeo.com/60189379>)

Fotoğraf 2.8. Rowena Brown Evler

(<http://www.rowboatlondon.co.uk/products/houses/st-kilda-house-b/>)

2.1.7. Alison RUTTON

Sanatçı insanlar ya da savaşlar tarafından yıkıma, tahribata uğramış ev fotoğraflarını, internet üzerinden inceleyerek işlerini bu yönde şekillendirmiştir. Geçmişte yaşananları, insanlara unutturmamak için uygulamalarına bu tarzda devam etmektedir. Sanatçının yıkıma uğramış ev çalışmalarında pencereler boy göstermektedir. (<http://www.junk-culture.com/2012/05/alison-ruttan-man-made-disasters.html>)

Fotoğraf 2.9. Alison Rutton "Man made disasters"

(<http://www.junk-culture.com/2012/05/alison-ruttan-man-made-disasters.html>)

2.1.8. Mary FISCHER

Sanatçı genel olarak ev ş ekinde seramik uygulamalar yapmaktadır. Uygulamalarının yapmaktan büyük bir keyif almaktadır. Ev formu yapmanın sanki lego oynamak gibi olduğuna inanmaktadır. Genel olarak işlerine astar uygulamaktadır. Ev detaylarını ise sır altı dekor teknikleri ile belirtmektedir.

(<http://www.mudfire.com/mary-fischer.htm>)

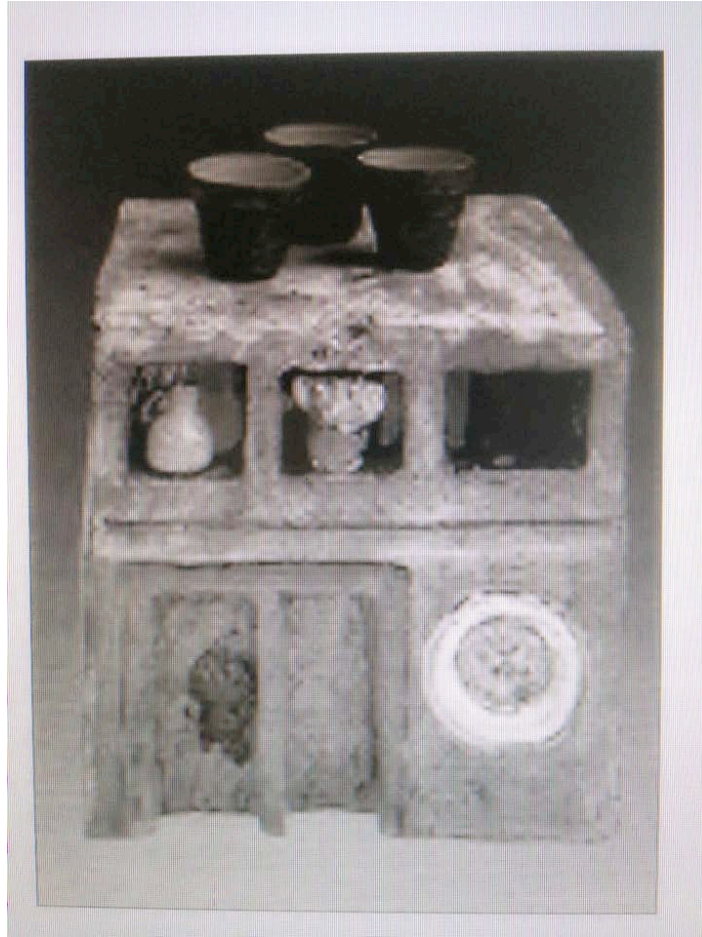

Fotoğraf 2.10. Mary Fischer Evler

(http://www.mudfire.com/mary_fischer/mary_fischer_mfi001_/)

2.1.9. Füreya KORAL

İlk kadın seramik sanatçısı olan Füreya Koral 1951 yılında kendi atölyesini kurmuştur. Sanatçı, seramik panoları, tabakları, kadın heykelcikleri özellikle de küçük boyutlu seramik evleri ile tanınmaktadır. 1970'li yıllarda eserlerinde, ev ve insanlara yer vermiştir. Seramik evlerinde, evin içtenliğini ve duygusallığını yansıtmıştır. İç ve dış mekan bütünlüğünü saksı ve kuş gibi semboller kullanarak yansıtmıştır. Kendine ait dünyasını küçük seramik evlerle bütünleştirmiş, kapı ve pencerelerle dışardan içeri açılan bir dünya kurmuştur. (http://www.sanartvetasarim.gazi.edu.tr/web/makaleler/6_canan.pdf)

Fotoğraf 2.11. Füreya Koral, Seramik Form

2.1.10. Hamiye ÇOLAKOĞLU

Seramik sanatçısı Hamiye Çolakoğlu, sanatında hep yeniye ve özgün olana ulaşmayı başarmıştır. Malzeme üzerindeki etkin hakimiyeti, kili biçimlendirmesindeki ve sırlamasındaki uyum, zıtlıkların sunumundaki estetik bakış açısı, sanatçının eserlerini ön plana çıkarmada yeterli olmuştur. Sanatçı gelenekselin ve modernin sentezini başarılı bir şekilde işlerine yansıtmıştır. Sayısız heykel ve duvar panosuna imza atan Çolakoğlu eserleri arasında pencere uygulamalarına da yer vermiştir.

(<http://www.kemaluludag.com/28topraginerki.asp>)

Fotoğraf 2.12. Hamiye Çolakoğlu'nun pencere temalı pano tasarımı

(Kuman Art-Hamiye Çolakoğlu

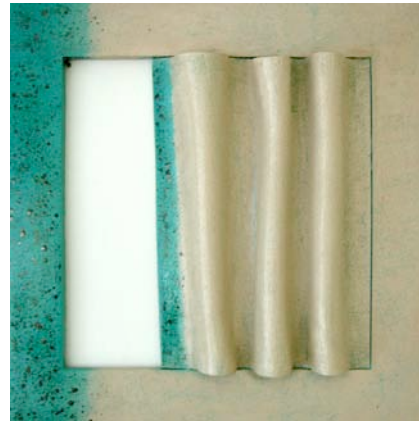
<http://www.kuman-art.com/seramik/hamiye-colakoglu.html/galeri/page-2>)

2.1.11. Ödül İŞİTMAN

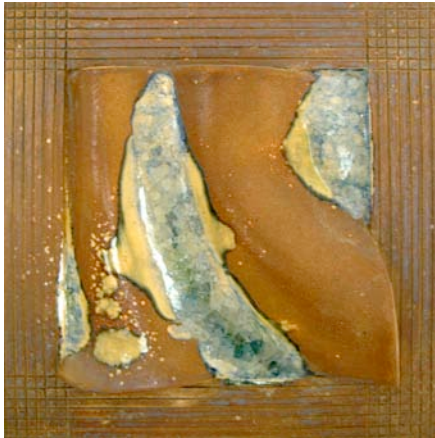
Ödül İşıtman, Hacettepe Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Seramik ve Cam Bölümünden 1988 yılında mezun olmuştur. 1990 yılında kendi atölyesini açmış, daha sonrasında 1991 yılında ise Orta Doğu Teknik Üniversitesi Güzel Sanatlar ve Müzik Bölümünde öğretim elemanı olarak çalışmaya başlamıştır. Sanatçı seramik çalışmaları arasında pencerelere de yer vermiştir.

Fotoğraf 2.13. İsimsiz, seramik pano

Fotoğraf 2.14. İsimsiz, seramik pano

Fotoğraf 2.15. İsimsiz, seramik pano

Fotoğraf 2.16. İsimsiz, seramik pano detay

2.1.12 Ufuk Tolga SAVAŞ

Hacettepe Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Öğretim Görevlisi, Ufuk Tolga Savaş, geleneksel yöntemlerle oluşturduğu çanak formlarına yeni bakış açıları eklemiştir. Tolga Savaş'ın çanak formları; kapalı mekanlar sınırlandırılmış boşluklar, tıpkı bir ev ve bir kişisel iç dünyanın yansımaları olarak nitelendirilebilir. Bazı çanak formlarının üzerinde bulunan pencereleri ve bunun yanı sıra pencere önünde kullandığı kuş figürleri umutla bekleyişi sembolize etmektedir. Kimi çanaklarında ise kapısında süpürge ile gölgesi uzamış bir ev penceresiyle, form adeta bir eve dönüşmektedir. Sanatçı, bütün bu formlar aracılığıyla içinde yaşadığımız ve içimizdeki sınırlandırılmış boşlukları sorgulamakta, geleneksel formlarla imgelerini oluşturmaktadır.

(Ufuk Tolga Savaş Seramik Sergisi

http://www.serfed.com/content_files/dergi/24/06_izlediklerimiz.pdf)

Hapishane Penceresi, 2007
R:8, h:7 cm Terra Cotta, Piring Çubuk

Fotoğraf 2.17. Ufuk Tolga Savaş'ın "Hapishane Penceresi" isimli çalışması

<http://www.tolgasavas.net/gallery-category/ceramics/>

3. BÖLÜM

KENT DOKUSU OLUŞTURAN YAPILAR VE PENCERELERİN YORUMLANMASI

3.1 SERAMİK FORM VE YÜZEYLERDE PENCERE UYGULAMALARI

“Kent Dokusunda Pencerenin Seramik Form ve Yüzeylerde Yorumu” adlı çalışmada uygulamalara başlamadan önce pencere kavramı ve çeşitleri çok geniş bir yelpazeye sahip olduğu için, incelenecek pencere çeşitleri elendi. Genel olarak kirli, yıpranmış, unutulmuş, terkedilmiş, farkındalık yaratmayan pencereler ön plana çıkarılarak ve bir nevi pencerelerin arka yüzünün araştırılması amaçlandı. Bunun için ilk olarak yapılması gereken, fotoğraf çekimleri gerçekleştirmektir ve araştırmaya uygun pencerelerin bulunduğu bölgeleri incelemektir. Şehir içi, şehir dışı ve yurtdışı olmak üzere birçok yerde fotoğraf çekimleri yapıldıktan sonra, uygulamalara en uygun örnekler Ankara'nın Ulus Semtinden seçildi.

Ulus, Ankara'nın en eski şehir merkezidir. Tarihi birçok sürece tanıklık etmiştir. Günümüzün ise en işlek semtlerinden biridir. Koşuşturmacası hiç bitmeyen, sakinlikten uzak, insan kalabalığının hiç bitmediği kısacası dolu dolu yaşayan bir semttir Ulus. Genel olarak tarihi yapılara ev sahipliği yapmaktadır. Bunun yanı sıra birçok kamu dairesi, alışveriş merkezleri, bankalar ve restorasyonu bekleyen eski Ankara Evleri ile doludur Ulus.

Ulus'daki pencerelere baktığımızda, belirli bölgelerde restore edilmiş muazzam yapıların pencereleri, tarihi binalarda eskinin izlerini taşıyan süslemeli pencereler ama yoğun olarak da insanların kısır döngüsü içinde sıkışıp kalan, varlığı unutilan, kirli pencereler dikkat çekmektedir.

Ulus'ta çekilen fotoğraflar aşağıda örneklenmiştir :

Fotoğraf 3.1. Ulus'da bir pencere

Fotoğraf 3.2. Ulus'da bir pencere

Fotoğraf 3.3. Ulus'da bir pencere

Fotoğraf 3.4. Ulus'da bir pencere

Fotoğraf 3.5. Ulus'da bir pencere

Fotoğraf 3.6. Ulus'da bir pencere

Fotoğraf 3.7. Ankara ıkırıılar Yokuşunda Eski Bir Pencere

Fotoğraf 3.8. Ankara ıkrikılar Yokuşunda Eski Bir Pencere

Fotoğraf 3.9. Ankara ıkırıkılar Yokuşunda Eski Bir Pencere

Fotoğraf 3.10. Ulus'da pencereler

Fotoğraf çekimleri sırasında seçilen örnekler incelenmiş ve daha sonraki aşama olan uygulamalarda, incelenen pencere örneklerinden alıntılar yapılarak, uygulamalar şekillendirilmiştir.

3.2 UYGULAMA 1

Yeni yapılarda genel olarak modern pencere tasarımları uygulanmaya başlanmış ve bu pencerelerde içeriği göstermeyen, dış taraftan parlayan yeni pencere camları kullanılmıştır. Binaların geneline bakıldığında ise camlardan kaynaklanan yoğun bir parlama görülmektedir. Bu uygulamada modern mimariyi yansıtan yalın dikdörtgen bir form kullanılmıştır. Pencerelerdeki yansımaları belirtmek için metalik bir sır uygulanmış ve yansımalar oluşturulmuştur. Formdaki pencereleri yansıtan, sırsız rölyefli uygulama ise pencerelerdeki eski dokuyu yeni ile sentezlemiştir. Eski ile yeninin zıtlığı uygulama üzerine yansıtılmaya çalışılmıştır. Dikdörtgen form kalıp yöntemi uygulanarak hazırlanmış, rölyefler ise elle şekillendirilmiştir. Form oluşturulurken kırmızı döküm kili kullanılmıştır.

Fotoğraf 3.11. Uygulama 1

3.3 UYGULAMA 2

Bilindiği üzere pencerelerde korunma amaçlı demir parmaklıklar kullanılmaktadır. Demir parmaklıklar şekilli olarak uygulanabilse de genel olarak pencerelere düz formlarda uygulanmaktadır. Eski yıkık dökük pencerelerde genel olarak basit adeta bir inşaat demirini andıran parmaklıklar bulunmaktadır. Parmaklıklar pencereleri adeta sarıp sarmalar ve kendi himayesine alır. Bu uygulamada pencereler düz kare formlar kullanılarak yansıtılmıştır üzerine monte edilen inşaat demirleri ile de demir parmaklıklar vurgulanmıştır. Uygulamada inşaat demirleri bükülerek formun üzerine oturtulmuştur ve demirlerin pencereleri nasıl kuşattığı forma yansıtılmıştır. Pencerelerin eski yıpranmış yüzeyleri ise formda, demirlerin kil ile birlikte pişirilmesi ve ardından da kağıt fırınında sıvı pişiriminin yapılması ile verilmeye çalışılmıştır.

Fotoğraf 3.12. Uygulama 2

3.4 UYGULAMA 3

Fotoğraf çekimlerinde özel olarak incelenen yıpranmış pencereler bu uygulamada bir çok açıdan yansıtılmaya çalışılmıştır. Eski binalarda doğal olarak pencereler de bakımsızdır ya da tahribata uğramıştır. Kırık camlar, çatlak pencere söveleri, duvar kenarındaki düşmüş, çatlamış sıvalar göz önünde olmasına rağmen bina içlerindeki yaşamı etkilememiştir. İnsanlar olağan düzene kendilerini kaptırılmış yaşadığı yerlere kayıtsız kalmayı alışkanlık haline getirmişlerdir. Bu uygulamada insanlarda farkındalık yaratmayan eski bina ve pencereler yansıtılmak istenmiştir. Form ş amotlu çamurla plaka yöntemi ile şekillendirilmiştir. Daha sonra forma asta uygulanmış ve bisküvi pişirimi yapılmıştır. Bisküvi pişiriminden sonra mat sır uygulanmış ve son aşama olarak kağıt fırınında pişirilmiştir.

Fotoğraf 3.13. Uygulama 3

3.5 UYGULAMA 4

Kamu binalarının bir çoğu yıllardır değişim ve yenilemeden uzak olan mimari yapılara tanıklık etmektedirler. Memurların süregelen koşuşturmacası, onların içinde bulunduğu ortamı sorgulamasını engellemiştir. Pencere önlerine kadar yığılan evrak blokları arasında sıkışıp kalan insanlar dışardan pencere önü manzaralarının ne durumda gözüktüğünün farkına bile varamazlar. Birçok kamu binasında gözlemlenen bu görüntü bu uygulamada betimlenmiştir. Form olabildiğince sade bırakılmış kamu binalarındaki pencerelerin genel görünümü yansıtılmaya çalışılmıştır. Formun dış yüzeyi aydınlık iç yüzeyi karanlık bırakılarak iç mekandaki farkındalık problemi yansıtılmaya çalışılmıştır. Uygulama kalıp yöntemi ile şekillendirilmiş ve beyaz döküm kili kullanılmıştır. Pencere boşlukları sonradan açılmıştır. Form mat efektli sır ile sırlanmıştır, iç yüzey ise mat metalik sır ile sırlanmıştır.

Fotoğraf 3.14. Uygulama 4

3.6 UYGULAMA 5

Bina ve Pencere üzerinde eskimiş, yıpranmış birçok doku göze çarpmaktadır. Dokuların hayatımızın her alanında karşımıza çıktığı ve özellikle de sanatçıları derinden etkilediği inkar edilemez. Yıpranmış yapılar her zaman doku yönünden zengindir. Eski yapılarda pencere kenarlarındaki tahribatlar gerek taş gerekse sıva üzerinde farklı görünümler oluşturmaktadır. Bina veya pencere üzerindeki deformasyon sanatçı bakış açısı ile yerini estetiğe bırakır. Bu uygulamada geometrik yüzey üzerinde doku çalışmaları yapılarak pencere kenarındaki sıvalarda oluşan dökülmeler yansıtılmak istenmiştir. Dokuların yoğunlaştığı yüzeydeki metalik efekt pencereyi değil yıpranmış yüzeyi ön plana çıkarmıştır. Form beyaz döküm kili kullanılarak hem kalıp yöntemi ile hem de elle şekillendirilmiştir. Doku ve boşluğun olduğu bölgeye metalik sır uygulanmıştır.

Fotoğraf 3.15. Uygulama 5

Fotoğraf 3.16. Uygulama 5 detay

3.7 UYGULAMA 6

Bu uygulamada yapı ögesi olduğu gibi yansıtılmıştır. Binanın çatısında kesik ile rölyefler oluşturularak yıpranma etkisi verilmiştir, binanın gözleri olan pencereler ise yarı açık bırakılarak formun içinde bir yaşanmışlık etkisi yaratılmaya çalışılmıştır.. Formda kahverengi kil kullanılarak elle ř ekillendirme yapılmış, üzerine mat transparan sır atılmıştır.

Fotoğraf 3.17. Uygulama 6

3.8 UYGULAMA 7

Tarihi evlerde yoğun olarak karşımıza taş dokusu çıkmaktadır. Bu uygulamada taş dokusu ön plana çıkarılmış, eski yıkık dökük pencereler çatlaklar açılarak vurgulanmıştır. Form Kalıp yöntemi ile şekillendirilmiş daha sonrasında üzerinde doku ve kesikler oluşturulmuştur. Beyaz döküm kili kullanılmıştır. Bakır oksit üzerine mat transparan sır uygulanmıştır.

Fotoğraf 3.18. Uygulama 7

3.9 UYGULAMA 8

Kamu binalarında bulunan pencereler ve yıpranmış pencere kenarları örnek alınarak bu uygulama gerçekleştirilmiştir. Eskitme yüzeyler doku ile yansıtılmaya çalışılmıştır. Kalıp yöntemi ile şekillendirme yapılmış daha sonra kesiklerle doku verilmiştir. Beyaz döküm kili ve mat sır kullanılmıştır.

Fotoğraf 3.19. Uygulama 8

3.10 UYGULAMA 9

Ankara Ulus meydanına en işlek yerlerden biri olan bu mekanın pencereleri bu çalışma için önemli bir örnek teşkil etmektedir. Pencere çok geniş bir alana sahip olmasına rağmen tamamen işlevini ve amacını yitirmiş mekan içerisindeki karmaşa içerisinde adeta kaybolmuştur. Dışardan görünümünün ne kadar çirkin olmasını bir kenara bırakalım içeride yaşayanların bunun farkında olmamaları daha da acı bir durum. Bu pencereleri düzenin içinde sıkışıp kalmış yapı elemanları olarak adlandırabiliriz ya da arka pencerelerin dramı desek daha doğru olur. Bu durum göz ardı edilemeyeceği için fotoğrafın birebir yansıtılması amaçlanmıştır. Bu uygulamada, çekilen fotoğraf birebir olarak form üzerine aktarılmıştır. Fotokopi transfer tekniği kullanılmıştır. Kalıp yöntemi ile şekillendirilen form daha sonrasında deforme edilmiştir. Son olarak mat transparan sırt uygulanmıştır.

Fotoğraf 3.20. Ulus Fotoğraf

Fotoğraf 3.21. Ulus Fotoğraf (negatif)

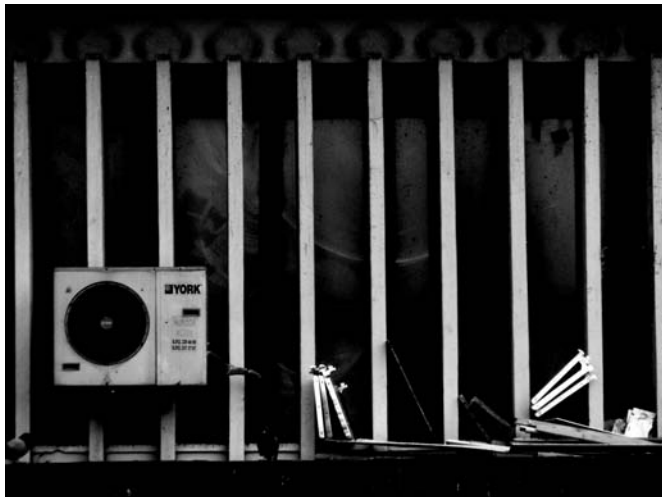
Fotoğraf 3.22. Uygulama 9

3.11 UYGULAMA 10

Uygulama 9'un devamı niteliğinde olan bu çalışma yine aynı amaçla uygulanmıştır. Bu uygulamada çekilen fotoğrafın birebir uygulaması form üzerine aktarılmıştır. Fotokopi transfer tekniği kullanılmıştır. Kalıp yöntemi ile şekillendirilen form daha sonrasında deforme edilmiştir. Son olarak mat transparan sır uygulanmıştır.

Fotoğraf 3.23. Ulus fotoğraf

Fotoğraf 3.24. Ulus Fotoğraf (negatif)

Fotoğraf 3.25. Uygulama 10

3.12 UYGULAMA 11

İnsanlar yaşamları boyunca korunma ve savunma içgüdüleri ile birlikte hareket etmişlerdir. Pencere önlerinde bulunan demir parmaklıklar ise eski çağlardan günümüze kadar varlığını sürdürmüş ve hane içinde yaşayan insanların dış tehlikelerden korunmasını sağlamış, bir güven ortamı oluşturmuştur. Kısacası dışarıyı ve içeriye arasına bir set çekmiştir. Demir parmaklıklar, kilitler ve çoğu zaman kilitlere dolanmış zincirler görsel anlamda her zaman dikkat çekmiş ve çevremizde varlığını sürdürmüştür. Pencere önlerinde bulunan demir parmaklıklardan ve kilitlerinden esinlenen bu çalışmada, genel olarak kilitlere dolanan zincirler ve bunların pencere önü görüntüleri vurgulanmak istenmiştir. Kare formlar elde şekillendirilmiş ve daha sonrasında metal zincir ile beraber pişirilerek eskitme etkisi yaratılmıştır. Son olarak mat transparan sır uygulanmıştır.

Fotoğraf 3.26. Uygulama 11

Fotoğraf 3.27. Uygulama 11 detay

3.13 UYGULAMA 12

Pencereler kısaca binaların gözleri olarak nitelendirilebilir. Binaların gözleri aynı zamanda bizlerin yaşantılarının da en yakın şahitleridir ve zaman zaman ipuçları verirler. Açık bir pencerenin rüzgarda savrulan perdesi, açık unutulmuş bir güneşlikten evin içine sızan ışık, pencere önünde eski bir yoğurt kabına dikilmiş menekşe ya da pencere pervazından sallandırılan tozlu bir halı, pencere önüne bırakılan bir içki şişesi ya da kenarda söndürülmüş sigara izmaritleri bizlere evin içinden ve yaşananlardan kesitler sunabilir. Bu uygulamada pencere boşluklarına sıkıştırılan delikli formlar ile pencere önü hikayelerinden farklı örneklemeler alınmış ve birbirini takip eden üç form üzerinde yansıtılmıştır. Form elle şekillendirilmiş ve daha sonrasında oyuklar açılmıştır. Boşluklar arasında kullanılan delikli formlar da elle şekillendirilerek daha sonrasında monte edilmiştir. Kare forma etkili sırayla uygulanmış, sonradan eklenen delikli rulo parçalara ise sırayla uygulanmamıştır.

Fotoğraf 3.28. Uygulama 12

3.14 UYGULAMA 13

Açık bir pencere her zaman insanda merak uyandırmış, dışarı ile içeri arasında geçiş sağlamıştır. Pencereelerde zaman zaman açıklık doğal yollardan ortaya çıkmaktadır ; örneğin eski bir yapıdaki kırık camlı pencereler. Onlar hava ya da ışık geçişini sağlamak için açık bırakılmamış, zamanla yıpranmanın, unutulmanın ve tahribatın yüzünden açık kalmak zorunda kalmıştır. Bu uygulamada pencere formu birebir yansıtılmıştır. Kırık cama dikkat çekilmek istendiği için boşluğu bölen kırık camı simgeleyen parçaya koyu renkli bir sır uygulanmış ve farkındalık yaratılmaya çalışılmıştır. Form el ile şekillendirilmiş ve taş dokusu efektli sır ile verilmiştir.

Fotoğraf 3.29. Uygulama 13

Fotoğraf 3.30. Uygulama 13

3.15 UYGULAMA 14

Farklı pencereler her zaman farklı yer, zaman, mekan ve insanları temsil etmektedir. Bu yüzden tek bir form, farklı sırlar ile sırlanarak, bu çeşitliliği yansıtmaya çalışmıştır. Bu çalışma kalıp yöntemi ile şekillendirilmiştir. Pencere ve camların oluşturduğu yansımalar lüsterli ve metalik sırlar kullanılarak yüzeye aktarılmıştır.

Fotoğraf 3.31. Uygulama 14

Fotoğraf 3.32. Uygulama 14

Fotoğraf 3.33. Uygulama 14

3.16 UYGULAMA 15

Eski virane bir pencere görsel olarak bir çok farklı yönde algılanabilir ve soyut olarak da bir çok anlamın taşıyıcısı olabilir. Aşağıdaki fotoğrafta görülen pencere uzun bir zaman sürecine tanıklık etmiş, bir çok yaşama ev sahipliği yapmıştır. Pencerenin kırık camları arasından karton parçaları ve yırtık perde uçları görülmektedir. Belki de içinde hala bir yaşam süreci devam etmektedir. Pencerenin yüzeyine ve kenar duvarlara bakıldığında yoğun bir renk geçişi görmekteyiz güneş ışığının da yüzeye vurması ile güzel bir görüntü elde edilmiştir. Bu uygulamada yüzeydeki ışık geçişlerinin görünümü kullanılmıştır. Bu görünümü elde etmenin en uygun yolu raku tekniğinin kullanılarak uygulama yapılmasıdır. Önce seramik form kalıp yöntemi ile şekillendirilerek deforme edilmiştir. Bisküvi pişiriminden sonra raku tekniği uygulanmıştır.

Fotoğraf 3.34. Ankara Çıkırıçılar Yokuşunda Eski Bir Pencere

Fotoğraf 3.35. Uygulama 15

3.17 UYGULAMA 16

Bu son uygulamada pencereler bir kenara bırakılarak kent dokusuna genel bir uyarlama yapılmak istenmiştir. Siyah kutular sınırlandırılmış farklı bölgeleri yansıtmaya çalışmış içerisinde üst üste bulunan rölyefli seramik parçalarla ise kent dokusunun genel görünümü anlatılmaya çalışılmıştır. Kutular metal levhadan yapılmış, içlerinde bulunan seramikler ise döküm kili kullanılarak el ile şekillendirilmiş, sır kullanılmamıştır.

Fotoğraf 3.36. Uygulama 16

Fotoğraf 3.37. Uygulama 16 detay

SONUÇ

Sığınma ve korunma içgüdüsünün ortaya çıkardığı yapılar en ilkel dönemden günümüze kadar varlığını sürdürmüştür. İlerleyen ve gelişen zaman sürecinde önce yapılar daha sonra yerleşimler ve kentler oluşmuştur. Kentleri oluşturan öğelerin bütünü olan kent dokusu ve kent dokusu içinde özel bir yeri olan pencereler, seçilmiş örnekler üzerinden bu çalışmada incelenmiştir. Konu bu haliyle geniş bir kapsama sahip olduğundan, bu konuda detaya inilmiş ve yapı elemanı olan pencereler bu çalışma ve uygulamaların temelini oluşturmuştur. Pencereler mimari bir yapı elemanı olmakla beraber insana, statüye ve zamana ait pek çok göstergesi de içinde taşır. Bu yönüyle de, hem soyut hem de somut anlamları içerir. Pencereler bu özellikleri ile çağlar boyu sanatın çeşitli alanlarına simge olma özelliği taşımıştır.

Somut olarak pencereler binaların hava ve ışık almasını sağlar, istendiğinde ise şeffaf cephe elemanları olup, insanlara ait mahremiyeti de içerir. Başka bir cephe elemanı olan kapılar ile kıyaslandığında, kapılar mahremiyet unsurunu tam olarak yerine getirmektedir ve insanlar ile dış hayat arasına kesin sınırlar çizmektedirler. Pencereler de ise bu durum biraz daha farklıdır. Pencereler insanların yaşantılarına ait pek çok ipucu verebilir. Kimi zaman açık bir pencere içerisinden görülen bir insan silüeti, kimi zaman bir perde kimi zaman pencere önündeki yığıntılar, bazen de bir yoğurt kabına dikilmiş pencere önü çiçekleri insanların yaşantılarından olan parçaları bizlerin önüne çıkartabilir. Mimari bir yapı elemanı olan pencereler sanatsal açıdan ve biçim, anlam ilişkisi açısından birçok anlam ifade edebilir.

Bu çalışma kapsamında güzel, estetik pencerelerden çok, çoğumuzun dikkatinden kaçan, unutulmuş, göz ardı edilmiş, kirli bırakılmış, estetik bir taşıyıcı olmayan pencereler incelenmiştir.

Ankara'nın sanayi bölgelerinde, Ayrancı, Çankaya gibi semtlerinde ve Kızılay , Ulus, Sıhhiye gibi merkezlerinde çok sayıda fotoğraf çekimi bu araştırma konusu kapsamında gerçekleştirilmiştir. Toplanan örnekler arasından amaca en uygun fotoğrafların Ankara'nın Ulus Semtinde çekilen fotoğraflar olduğu görülmüştür ve uygulamalar bu fotoğrafların ışığında gerçekleştirilmiştir. Peki neden Ulus? Ulus Ankara'nın tarihine her anıyla tanıklık etmiş bir merkezdir ve dolayısı ile tarihi bir çok yapıyı bünyesinde bulundurmaktadır. Günümüzde ise; yoğun iş yaşantısının ve hayat mücadelesinin devam ettiği, insanların bir curcuna içinde oradan oraya koşuşturduğu, kısacası dolu dolu yaşayan bir mekandır Ulus. Bu dolu dolu yaşayan tarihi semtin bina ve pencereleri de yaşamdan çok fazla izler barındırmaktadır. Ulus meydanında bir çok kamu kuruluşuna ait eskimiş binalar bulunmaktadır. Bu kamu kuruluşlarında evrak kalabalığı içerisinde birçok insan iş yaşantısına devam etmektedir. Bu insanlar düzenin içerisinde öylesine kaybolmuşlardır ki; pencerelerinden yansıyan ve hatta dışına kadar çıkan evrak kalabalıklarının farkında dahi olmadan adeta sokağın hareketliliğini kendi ofislerinde pencere önünde yığılan ve saklamak zorunda kalınan eski evraklarla iç mekanda da bir unutulmuşluk içinde yaşamaktadırlar. Kamu dairelerinin pencere ve pencere önü görüntüleri aynı şekilde dışarıda gezinen kalabalıkla da adeta bütünlük taşır gibi izlenilmektedir. Bununla ilintili dikkat çeken bir konu da Ulus'da çok sayıda bulunan hanların içerisindeki alışveriş mağazalarının da dışarıyla paralellik taşıyor oluşudur. Bu

binaların pencerelerine bakıldığında, yığın halinde üst üste atılan eski eşyalar, hurdalar, çöpler hemen gözümüze çarpılmaktadır. Mağaza içerisindeki döngü ne olursa olsun pencerelere ve pencere içlerine çok uzun süredir dokunulmadığı aşikardır. Görülüyor ki mekana sadece bakmak için değil görmek için yaklaşıldığında bir çok detay dikkatimizi çekebilir. Bu keşmekeş gerçek ortamının dışında insanı düşündüren, hüznölendiren ve sanatsal bir kaydedişi özendirip zorunlu kılan bir özellik gibi görülmektedir.

Kil özelliği gereği, yapısal bir nitelik taşır. Bu araştırmanın düşünsel boyutundan nesnel yönüne ulaşılmasında en etkili araçlardan birinin seramik hammaddeleri olduğu düşünülmektedir.

Sonuç olarak kent dokusu bağlamında bir yapı elemanı olan pencereler; sanatın tüm alanında çeşitli şekillerde karşımıza çıkmış olmakla beraber bu araştırma kapsamında özellikle seramik sanat araç ve gereçleri ile eski pencereler olarak ele alınmıştır. Birçok pencere incelenmiş ve unutulmuş, eski, yıpranmış ve fark edilmeyen pencereler fotoğraflarla belgelenecek ve uygulamalar üzerinden yepyeni dil ve anlatım ile yaşama geçirilmiştir. Somut anlamlarından çok öznel bir bakış açısı ile birleşerek sanatsal olarak yorumlanmıştır.

Bu çalışma, seramik pişirim teknikleri ve belirli ölçüler kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Araştırması yapılan eski, unutulmuş pencerelerle ilgili bu konu, başka alanlar tarafından incelenmeye devam edilebilir ve bu çalışma diğer yapılacak çalışmalara kaynak olabilir.

KAYNAKÇA

Ana Britannica Genel Kültür Ansiklopedisi, (1989) Cilt:13.

Alison Rutton, Erişim: 8 Nisan 2013

<http://www.junk-culture.com/2012/05/alison-ruttan-man-made-disasters.html>

ARSEVEN, Celal Esad, (1950) Sanat Ansiklopedisi Cilt 3, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul

Büyük Kültür Ansiklopedisi, (1984) Başkent Yayınevi, Ankara.

Eczacıbaşı Sanat Ansiklopedisi -2 G-N, Yem Yayın

Francisco Pancho Jimenez, Erişim: 2 Mayıs 2013

<http://www.jimenezart.com/index.html>

Great Lakes Artworks, Tom Sutton, Erişim: 4 Nisan 2013

<http://greatlakesartworks.com/?p=170>

Kuman Art - Hamiye Çolakoğlu, Erişim: 18 Mart 2013

<http://www.kuman-art.com/seramik/hamiye-colakoglu.html/galeri/page-3>

Mary Fischer, Erişim: 14 Mart 2013

<http://www.mudfire.com/mary-fischer.htm>

MEMİŞ, E. (2008) Etrüsk Kavminin Oluşumunda Troyalılar'ın ve İskitler'in (Sakalar) Rolü, Tarihte Bir Kesit Etrüskler, 2-4 Haziran 2007, Bodrum, Sempozyum Bildirileri, Türk Tarih Kurumu, Ankara.

Ufuk Tolga Savaş İnternet Sitesi, Erişim: 10 Mayıs 2013

<http://www.tolgasavas.net>

Ufuk Tolga Savaş Seramik Sergisi, Erişim: 10 Mayıs 2013

http://www.serfed.com/content_files/dergi/24/06_izlediklerimiz.pdf

ULUENGİN, Nihal Yöney, (2000) Osmanlı-Türk Sivil Mimarisinde Pencere Açıklıklarının Gelişimi, Yapı Endüstri Merkezi Yayınları, 2. Baskı

Urban fabric , Erişim: 09 Aralık 2012,

http://en.wiktionary.org/wiki/urban_fabric

İŞİK, Zafer ve YILDIRIM, Kemal, (2002) Dekorasyonda İnce Yapı, Ankara

İZGİ, Utarit, Pencere Hafif Cepheler Yardımcı Koruyucular, İstanbul Devlet Güzel Sanatlar Akademisi Yayınları no:43

Pencereler, Erişim: 30 Mayıs 2013

<http://www.siirdostu.com/tr/nazim-hikmet-pencereler>

ROWENA BROWN, Erişim: 2 Ocak 2013

<http://www.rowboatlondon.co.uk>

Seramik Eserlerde Evin Anlamı, Erişim: 28 Nisan 2013

http://www.sanatvetasarim.gazi.edu.tr/web/makaleler/6_canan.pdf

Toprağın Erki Hamiye Çolakoğlu, Erişim: 3 Nisan 2013

<http://www.kemaluludag.com/28topraginerki.asp>

Yapı Dergisi Sayı 152, (Temmuz 1994) Kapı ve Pencereler

Yapı Elemanları Ders Notları, Erişim: 14 Ocak 2013

<http://www.belgeler.com/blg/1jrt/yapi-elemanlari-ders-notlarii>

Yapı Elemanı, Erişim: 16 Ocak 2013

<http://www.nedirnedemek.com/yapi-elemanı-nedir-yapı-elemanı-nedir>

YAVUZ, F. (1953) Şehircilik Ders Kitabı, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları No:31-13, Yeni Matbaa, Ankara.

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Adı Soyadı : Hatice Aybike AK

Doğum Yeri ve Tarihi : Ankara / 1985

Eğitim Durumu

Lisans Öğrenimi : Dokuz Eylül Üniversitesi Güzel Sanatlar
Fakültesi Seramik ve Cam Bölümü

Yüksek Lisans Öğrenimi :

Bildiği Yabancı Diller : İngilizce, Almanca

Bilimsel Faaliyetleri :

İş Deneyimi

Stajlar : Nüans Seramik

Toprak Seramik Fabrikası

Projeler :

Çalıştığı Kurumlar : Türk Standartları Enstitüsü Kimya İhtisas
Grubu Konu Raportörü 2011-2013

Nevşehir Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi
Seramik Bölümü Araştırma Görevlisi 2011

İletişim

E-Posta Adresi : aybikeak@gmail.com

Tarih : 11.06.2013

